

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ – CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Doç. Dr. Zeynep Türkmen

SOSYAL ÇALIŞMACILARIN SUÇA YÖNELİK TUTUMLARI VE SUÇLULARA
YÖNELİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SOSYAL HİZMET
PERSPEKTİFİNDEN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

ECEMNUR ODABAŞI

İSTANBUL, 2023

**SOSYAL ÇALIŞMACILARIN SUÇA YÖNELİK TUTUMLARI VE SUÇLULARA
YÖNELİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SOSYAL HİZMET
PERSPEKTİFİNDEN İNCELENMESİ**

Ecemnur Odabaşı

İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü,

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Zeynep TÜRKMEN

ÖNSÖZ

Öncelikle bir sosyal hizmet uzmanı olarak adli bilimler alanında yüksek lisans yaparken bilgi birikimiyle yol gösteren sayın Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK'e,

Çalışma aşamasında ne zaman bırakmak istesem bana destek olarak tezimi bitirmeme yardımcı olan, elinden gelen her türlü kolaylığı sağlayan sayın danışman hocam Doç. Dr. Zeynep TÜRKMEN'e,

Fikirleri ve geri bildirimleriyle araştırmama büyük katkıları bulunan sayın Doç. Dr. Can ÇALICI'ya,

Ne zaman stres olsam elimden tutan, eğitimime devam edebilmem için her şeyi yapan, hayatın zorluklarının üzerine bir de bana göğüs geren canım annem Gülçin ODABAŞI'ya,

Benden desteklerini esirgemeyen çok sevgili arkadaşlarıma,

İşten ve hayattan kalan kısıtlı zamanda eli ayağına dolaşarak da olsa baskının altında güçlü kalarak mezun olmayı başaran kendime en içten teşekkürlerle.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. TEMEL KAVRAMLAR.....	4
2.1.Suç Olgusu.....	4
2.1.1. Biyolojik Teori.....	5
2.1.2. Psikolojik Teoriler.....	5
2.1.2.1. Psikoanalitik Teori.....	6
2.1.2.2. Toplumsal / Sosyal Öğrenme Teorisi.....	6
2.1.2.3. Bilişsel – Gelişimsel Teori.....	7
2.1.3. Sosyolojik Teoriler.....	7
2.1.3.1. Sosyal Yapı Teorileri.....	8
2.1.3.2. Sosyal Tepki Teorileri.....	8
2.1.3.3. Sosyal Süreç Teorileri.....	10
2.2. Suç Algısı.....	11

2.3. Suçlulara Yönelik Algılar.....	12
2.3.1. Suçluların Kişisel Özelliklerine Yönelik Algılar.....	14
2.3.2. Suçluların Sosyal Çevrelerine Yönelik Algılar.....	16
2.4. Sosyal Hizmet.....	18
2.4.1. Sosyal Hizmet Kavramı.....	18
2.4.2. Sosyal Hizmet Yaklaşımları.....	19
2.4.2.1. Sistem Teorisi.....	19
2.4.2.2. Güçlendirme Yaklaşımı.....	20
2.4.2.3. Ekolojik Yaklaşım.....	20
2.4.2.4. Genelci Yaklaşım.....	21
2.4.3. Adli Sosyal Hizmet.....	22
3. YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırmanın Amacı.....	23
3.2. Araştırmanın Örnekleme.....	23
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	24
3.4. Veri Toplama Araçları.....	24
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	24
3.4.2. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği.....	25
3.4.3. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği.....	25
3.5. Verilerin Analizi.....	26

4. BULGULAR.....	30
4.1. SAÖ ve SYTİÖ Ölçek Puan Ortalamaları.....	30
4.2. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri.....	32
4.3. Sosyodemografik Özellikler ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin Karşılaştırılması.....	33
4.4. Sosyodemografik Özellikler ile Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeğinin Karşılaştırılması.....	39
4.5. Suça Tanık Olma, Suçun Mağduru Olma ve Aile ile Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile Adalet Mekanizmasına Güven Arasındaki İlişki.....	53
4.6. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin Korelasyonu.....	56
5. TARTIŞMA.....	57
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
7. KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	95

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo I. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) Normallik Testi.....	27
Tablo II. Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ) Normallik Testi.....	27
Tablo III. Demografik Sorulara Verilen Cevapların Normallik Analizi.....	28
Tablo IV. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) Güvenirliği.....	29
Tablo V. Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ) Güvenirliği.....	30
Tablo VI. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ).....	31
Tablo VII. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ).....	31
Tablo VIII. Sosyodemografik Özellikler.....	33
Tablo IX. Cinsiyet ve SAÖ Karşılaştırılması.....	34
Tablo X. Yaş ve SAÖ Karşılaştırılması.....	35
Tablo XI. Tecrübe ve SAÖ Karşılaştırılması.....	35
Tablo XII. Eğitim Durumu ve SAÖ Karşılaştırılması.....	36
Tablo XIII. Çalışılan Yer ve SAÖ Karşılaştırılması.....	36
Tablo XIV. Suçlularla Çalışma Durumu ve SAÖ Karşılaştırılması.....	37
Tablo XV. Yetiştığınız Yerin Özelliği ve SAÖ Karşılaştırılması.....	37
Tablo XVI. Adalet Mekanizmasına Güven ve SAÖ Karşılaştırılması.....	38
Tablo XVII. Daha Önce Suça Tanık Olma ile SAÖ Karşılaştırılması.....	38
Tablo XVIII. Daha Önce Bir Suçun Mağduru Olma ile SAÖ Karşılaştırılması.....	39
Tablo XIX. Ailede ve Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile SAÖ Karşılaştırması.....	39
Tablo XX. Suçlularla İlgili Ders veya Etkinliğe Katılma Durumuyla SAÖ Karşılaştırması	40

Tablo XXI. Cinsiyet ve SYTİÖ Karşılaştırılması	41
Tablo XXII. Yaş ve SYTİÖ Karşılaştırılması	42
Tablo XXIII. Tecrübe ve SYTİÖ Karşılaştırılması	43
Tablo XXIV. Eğitim Durumu ile SYTİÖ Karşılaştırılması	44
Tablo XXV. Çalışılan Yer ve SYTİÖ Karşılaştırılması	45
Tablo XXVI. Suçlularla Birlikte Çalışma Durumu ve SYTİÖ Karşılaştırılması	47
Tablo XXVII. Yetiştığınız Yerin Özelliği ve SYTİÖ Karşılaştırması	48
Tablo XXVIII. Adalet Mekanizmasına Güven ve SYTİÖ Karşılaştırılması	49
Tablo XXIX. Daha Önce Bir Suça Tanık Olma ile SYTİÖ Karşılaştırılması	50
Tablo XXX. Daha Önce Bir Suçun Mağduru Olma ile SYTİÖ Karşılaştırılması	51
Tablo XXXI. Ailede ve Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile SYTİÖ Karşılaştırması	52
Tablo XXXII. Suçlularla İlgili Ders veya Etkinliğe Katılma Durumuyla SYTİÖ Karşılaştırması	53
Tablo XXXIII. Daha Önce Bir Suça Tanık Olma Durumu ile Adalet Mekanizmasına Güvenin Karşılaştırılması	55
Tablo XXXIV. Daha Önce Bir Suçun Mağduru Olma ile Adalet Mekanizmasına Güvenin Karşılaştırılması	56
Tablo XXXV. Ailede ve Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile Adalet Mekanizmasına Güvenin Karşılaştırması	57
Tablo XXXVI. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği Karşılaştırması	58

KISALTMALAR

IFSW: International Federation of Social Workers (Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu)

LGBTİ: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseksüel

SAÖ: Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği

SYTİÖ: Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği

ÖZET

Suç sadece faili ve mağduru değil, toplumun tümünü etkileyen bir davranış olması sebebiyle literatürde geniş yer edinmiş bir kavramdır. Suçun bir davranış olarak kendisi ve suçu işleyen kişiler üzerine pek çok araştırma yapılmış ve fikir ortaya atılmıştır. Bunlardan en göze çarpanı olan etiketleme/damgalama açıklaması ise toplumun suçlu bireylere karşı bakışını ve suçlu bireyin neden norm dışı davranışlara devam ettiğini açıklamaktadır. Bu doğrultuda suçlularla en çok bir arada çalışan profesyonellerden olan sosyal çalışmacıların suç davranışına ve suçlulara yönelik olan algı ve tutumlarının çevrelerinde suçlu birey olup olmama ve suçlularla çalışıp çalışmama gibi özellikleriyle karşılaştırılmasının yapılması amaçlanmıştır.

Çalışma, alanda çalışan 125 sosyal hizmet lisans mezunu ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmış, çalışmanın sonucunda ailesi ve yakın çevresinde suçlu birey bulunan sosyal çalışmacıların suçlu bireylere karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri bulgusu elde edilmiş; yaş, tecrübe, eğitim durumu, çevrede suç işleyen tanıdık olması ile suça tanık olma ve suça yönelik tutum ve ilişkiler ölçeği arasında, suç mağduru olma durumu ile adalete güven arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüş; suçlulara yönelik algılar ile suça yönelik tutum ve ilişkiler karşılaştırıldığında ise alt boyutlar arası ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal çalışmacıların aldıkları ders ve eğitimlerin suçlulara ve suç davranışına karşı tutum ve algılarında herhangi bir değişikliğe yol açmazken çevresinde suçlu birey bulunan sosyal çalışmacıların bu algılarının değiştiği ve buradan hareketle empatinin sahip olunan ön yargıların şekillenmesinde daha büyük bir etkisi olduğu görülmüştür. Aynı zamanda suçlulara karşı olumlu bir tutuma sahip olmanın bir davranış olarak suça karşı olumsuz bir tutum geliştirilmesinde suç işlemiş bireylerle olan ilişkilerde toleransa neden olduğu, suçlulara karşı olumlu tutum arttıkça şiddet uygulama ve şiddet düşüncelerine dair toleransın azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların sosyal çalışmacıların suça ve suçlulara ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi, meslek çalışanlarının ‘insana insan olduğu için değer verme’ temelinden suçlulara olan yaklaşımlarının görülmesi, suç işlemeye ilişkin tutumlar ile suçu işlemiş olan kişilere yönelik yargıların karşılaştırılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: suç, suçlu, sosyal hizmet, suç algısı, suçlu algısı, ön yargı

ABSTRACT

Crime is a widely recognized concept in the literature, not only involving the perpetrator and the victim but also affecting the entire society due to its nature. There have been numerous studies and theories about crime itself as a behavior and the individuals who commit crimes. One of the most prominent explanations is the labeling/stigmatization theory, which explains how society's view of the guilty individuals and why they continue engaging in deviant behavior. In this context, the aim of the study is to compare the perceptions and attitudes of social workers, who are professionals working closely with criminals, in terms of whether they have criminal individuals in their surroundings and whether they work with criminals.

The study was conducted with 125 social work graduates. The SPSS statistical program was used for data analysis. As a result of the study, it was found that social workers who have criminal individuals in their families and close circles exhibited more positive attitudes towards criminals. Significant differences were observed among age, experience, education level, knowing someone who has committed a crime, witnessing a crime, and attitudes and relationships towards crime. Additionally, it was concluded that there is a significant relationship between being a crime victim and trust in justice. When perceptions of criminals were compared with attitudes and relationships towards crime, it was found that there is a relationship between sub-dimensions.

While the education and training received by social workers did not lead to any changes in their attitudes and perceptions towards criminals and criminal behavior, it was observed that the perceptions of social workers who have criminal individuals in their surroundings changed. Consequently, empathy had a greater influence on shaping existing prejudices. Having a positive attitude towards criminals as a behavior led to tolerance in relationships with individuals who have committed crimes, while an increase in positive attitudes towards criminals resulted in decreased tolerance for violence and violent thoughts.

The findings of the study are considered important for evaluating the attitudes of social workers towards crime and criminals, understanding the approach of professionals based on the fundamental principle of 'valuing every human being simply because they are human,' and comparing attitudes towards crime with judgments made against individuals who have committed crimes.

Keywords: crime, criminal, social work, perception of crime, perception of criminal, stigma

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Suç, Hz. Adem'in yasak elmayı yemesi ile insanlığın varoluşundan beri hayatın bir parçası olup sadece Kabil'in Habil'i öldürmesiyle devam eden bir şiddet silsilesi değil, kutsal kavram ve nesnelere saygısızlıktan toplumun tabularını yıkan davranışlara kadar değişen geniş bir yelpazedir. Birçok teoriyle açıklanmaya çalışılan suç (Burkay, 2008; Özdemir ve Öner-Özkan, 2017), kamu yararına karşı olan ve yasalar tarafından yasaklanmış eylemler olarak ifade edilmektedir (Selçuk, 2014).

Suç, bir insan tarafından bir diğer insana ya da topluma karşı işlenebilmekte olduğundan suçun öznesi de faili de insandır (Selçuk, 2014). Suçlu, hukukun uygun gördüğü cezasını çekerken aynı zamanda toplum tarafından da cezalandırılmaktadır (Bilgiç, 2014). Kişinin suç davranışından dolayı toplum tarafından etiketlenmesi, suça yönelme sebebinin bireyin kendisinin olduğu algısına neden olmaktadır. Halbuki biyopsikososyal bir varlık olan insanın (Cohen ve Koenig, 2003) suça yönelme sebebi arkadaş çevresi, eğitimi, ekonomik durumu gibi birçok faktör de olabilmektedir (Yıldız ve Tarı, 2019).

İnsanı biyopsikososyal bir varlık olarak gören, “çevresi içinde birey” anlayışını benimseyen sosyal çalışmacıların suça karışmış kişilere karşı danışmanlık, bilirkişilik, güçlendiricilik rollerini üstlenmeleri gerekmektedir (Gönültaş ve Öztürk, 2020). Aile mahkemelerinde, çocuk mahkemelerinde, denetimli serbestlik hizmetlerinde, cezaevlerinde çalışan (Ekiz, 2022) ve bu sebeple suça karışmış kişiler ve bu kişilerin yakınlarıyla bire bir iletişim içerisinde bulunan sosyal hizmet uzmanlarının bu alanda bireylere tarafsız bir yaklaşım göstererek desteğe ihtiyacı olan kişiler için gerekli olan yardımı yapmaları gerekmektedir. Ancak 2019 yılında yayınlanan bir araştırmada sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara karşı önyargılı yaklaşımları bildirilmiştir (Yıldız ve Tarı, 2019). Eğitim hayatları boyunca sosyal hizmet kuramları bağlamında bireylere, gruplara ve topluluklara müdahale etmeyi ve müdahale yaparken ön yargısız, destekleyici ve profesyonel olmanın gerekliliğini öğrenen sosyal hizmet

uzmanlarının çalışma hayatlarında iç içe oldukları suça karışmış kişilere ve suç olgusuna karşı tutumlarını görmek çalışanların kendilerine olan bakışlarını da etkileyecektir.

Bu çalışma, suçlularla çalışma potansiyeli olan sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara yönelik algı ve bakışlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, suçlulara yönelik algı ve bakışların, sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, gelir düzeyi, yaş, daha önce suça maruz kalma, suça yönelik eğitim alma ve suçlulara aşinalık) göre nasıl değiştiği ve yordandığı ortaya konulacaktır. Bununla beraber araştırma bulguları çerçevesinde sosyal çalışmacı adaylarının suçlulara yönelik olumlu tutum ve bakışlara sahip olabilmeleri için birtakım önerilerde bulunulması hedeflenmektedir. Ayrıca, suçlulara yönelik algı ve suça yönelik tutum arasındaki ilişkilerin analiz edilmesi hedeflenmektedir. Türkiye’de ulusal sosyal hizmet alanında bu konuda yapılan araştırma ve çalışmalar çok az ve sınırlı sayıdadır. Sosyal hizmet öğrencilerinin ve mezunlarının suçlulara yönelik algıları üzerine literatürde az sayıda çalışma bulunmakla birlikte (Ekiz, 2022; Gönültaş ve Öztürk, 2020) hem suçlulara yönelik algıları hem de suça yönelik tutumlarına dair çalışma bulunmamaktadır. Bu gerekçelerle bu tez çalışmasında araştırılan konu alanyazın için özgün bir konudur.

Bu doğrultuda, çalışmanın hipotezleri aşağıda verildiği gibidir:

- 1) Sosyal hizmet uzmanlarının birlikte en fazla zaman geçirdiği kişilerin suç kayıtlarının olması suçlulara yönelik algılarını pozitif yönde etkiler.
- 2) Sosyal hizmet uzmanlarının suç konusunda ders ve etkinlik katılımlarının olması suça ve suçluya yönelik tutumlarını pozitif yönde etkiler.
- 3) Sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet, yaş, tecrübe, eğitim durumları, suçlularla çalışıp çalışmıyor olmaları, yetiştikleri yer ve adalet mekanizmasına karşı duydukları güven suça ve suçluya yönelik tutumlarını anlamlı bir şekilde etkiler.

- 4) Sosyal hizmet uzmanlarının suça tanık olma, suçun mağduru olma, yakın çevresinde suç işlemiş birisinin olması durumlarında adalet mekanizmasına güvenlerinin düşeceği ön görölmüşür.
- 5) Sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara yönelik algıları ile suça yönelik tutumları paralel olarak olumludur.

2. TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Suç Olgusu

Hukuk tarafından yasaklanan ve cezalandırılan (Kuruku ve Simon, 2017) bir davranış olan suç, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana toplumla iç içe olan bir gerçekliktir. Toplumdaki bütün sapma davranışlarını içine alabilecek geniş kapsamlı bir olgu olan suç (Selçuk, 2014), toplumdan topluma niteliğini değiştirse de ortak noktası normlara karşı gelerek düzenden saptmaya neden olan davranışlar olmasıdır. Suç fiili temelde ahlaki bir kırılmayı ifade etmektedir (Wikström, 2006). Diğer bir deyişle suç, toplum düzenindeki herhangi bir ahlaki ve davranışsal sapmayı ifade etse de fiilin gerçek anlamda suç sayılabilmesi için hukuk tarafından yaptırıma tabii tutulan davranışlardır. Suç, insanlığın kendisine bir meydan okuma olmakla birlikte her toplumda ortaya çıkan ve evrensel olan bir olgudur (Kuruku ve Simon, 2017). İnsana özgü olan suç, insanı tatmin eden zenginlik, saygı görme ve kabul edilme isteği ile hayal kırıklığı, açlık ve susuzluk, kayıp yaşamak ve acı çekmek gibi kişiyi kötü yönde etkileyen duygular sonucunda ortaya çıkabilmektedir (Trimek ve Wuthijumnong, 2021). Suçun kaynağı olarak cahillik, ihtiras, zevk arama, akıl hastalığı gibi kişisel nedenler ile işsizlik gibi sosyal ve çevresel faktörler gösterilmektedir (Selçuk, 2022).

Sapkın davranışların en zararlısı ve en az anlaşılanı olan suç, sahtecilikten dolandırıcılığa, hırsızlıktan soyguna, cinayetten katliama kadar değişen ve önlenmekten çok cezalandırılması gereken bir fiil olarak görülmektedir (Bunge, 2006). Kamuya zarar vermesi ve düzeni bozması sebebiyle yasalar tarafından yasaklanmış ve hukuki olarak yaptırımı var olması (Bilgiç, 2014) da suçun cezalandırılması gereken bir davranış olduğunu desteklemektedir.

Birçok kriminolog tarafından suç davranışı şiddet suçları, mala karşı işlenen suçlar, meslek suçları, organize suçlar, şahsa karşı işlenen suçlar, kurbanı olmayan suçlar, profesyonel suçlar,

genel ahlaka karşı işlenen suçlar ve yasal otoriteye karşı işlenen suçlar gibi alt başlıklar altında sınıflandırmıştır (Kuruku ve Simon, 2017).

Suçun çeşitlerinin sınıflandırılmasının yanı sıra suç teorileri de araştırmacılar tarafından biyolojik, psikolojik, sosyolojik teoriler olarak sınıflandırılmıştır (Kaner, 1992).

2.1.1. Biyolojik Teori

İnsanların fiziksel ve biyolojik yapılarındaki farklılık üzerinden suç davranışını tanımlamaya çalışan bu teori, özellikle Lombrosso'nun insan kafatasının şekillerinin suç işleme potansiyeli üzerine etkilerine dair ortaya koyduğu fikirler ile öne çıkmıştır. Lombrosso'nun suçlu adam teorisine göre suç işlemeye yatkın ve suçlu olan kişilerin fiziksel bozuklukları olmakta (Sakarya, 2017), Rosenthal'a göre ise bu bozukluklar genetik olarak bireye ailesinden aktarılmaktadır (Sokullu Akıncı, 2010). Elmacıkkemiklerinin şekli, burnun geniş olması ve kas yapısının gelişkenliği gibi anormalliklerin suça eğilimin göstergesi olduğu bu teori ile öne sürülmüştür (Burkay, 2008).

2.1.2. Psikolojik Teoriler

Psikolojik teoriler, bireyin suç işlemesine sebep olarak antisosyal davranışları, dolayısıyla kişilik bozukluklarını, zekâ geriliğini ve ilk çocukluk deneyimlerini görmektedirler. Psikolojik yaklaşımlara göre kişinin suç işlemesinin sebebi insanlarla olan etkileşiminin neden olduğu psikopatolojik bir durumdur (Kaner, 1992). Ayrıca psikologlar, davranışların zihinsel süreçlerin bir uzantısı olarak gördüklerinden suçla ilgili davranışların kişilik bozukluklarıyla ilintili olduğunu kabul etmektedirler (Burkay, 2008). Kimi araştırmacılar özellikle çocuklukta beliren antisosyal davranışların yetişkin suçluluğunun habercisi olduğunu ve bu gibi kişilik bozukluklarının suç davranışıyla sonuçlanacağını belirtmektedir (Kızmaz, 2007). Suç davranışını psikolojik nedenlere indirgeyen teorisyenler, insanların kendi oto kontrollerini sağlayamadıklarını ileri sürmektedir (Sakarya, 2017).

2.1.2.1. Psikoanalitik Teori

Psikoanalitik teori, aynı problemi çözmeye çalışan insanlardan bir kısmının antisosyal davranışlarını bilinçaltında tutmaya devam ederken bir kısmının bu davranışları dışarı vurarak suç işleme sebebini açıklamaya çalışmaktadır (Falk, 1966). Psikoanalitik teoride bireyin suça bulaşma sebebinin kişilik özellikleriyle alakalı olduğunu ve gelişmemiş süper ego sonucu kontrol edilemeyen ilkel benlik (id) sebebiyle suç davranışının ortaya çıktığı öne sürülmektedir (Ekmekçi-Pektezel, 2019). Süperegönün gelişmesinin doğumdan sonra insan ilişkilerinin oluşmasıyla ortaya çıktığı ve bu süreçte çocuğun hayatının ilk yıllarında anne ve baba ya da bakım verenin yokluğuna bağlı olarak geri kaldığı ve bu sebeple çocuğun düşmanca ve agresif davranışlarının dışı vurumunda kontrol sahibi olmayacağı iddia edilmektedir (Schoenfeld, 1971).

2.1.2.2. Toplumsal / Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal öğrenme teorisi, insanın bazı davranışları aile ve arkadaşlar gibi dış etkilere öğrenebildiğini öne sürmektedir (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Çocuklarda öğrenmeyi sağlayan etkenin ceza ve ödül olduğu, ödüllendirilen davranışın yapıma sıklığının artacağı ve cezalandırılan davranışın ortadan kalkacağı ya da kısıtlanacağı düşünülmektedir (Kaner, 1992). Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre çocuklar kendilerine örnek aldıkları yetişkinlerden nasıl davranılacağını ve problem çözme yollarını öğrenmektedirler. Çocuğun ilk karşılaştığı yetişkin grubu olan ailede ebeveynlerinin sorunlarını şiddetle çözdüğünü gören çocuk bu davranışı mantık çerçevesine oturtup içselleştirecek, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde aynı problem çözme davranışını sürdürmeye devam edecektir (McGrath vd., 2011). Suç davranışına katılmanın gruplar arasındaki ilişki, kişinin elverişlilik ve elverişsizlik algısı, yasaların ve cezaların davranışa karşı tutumu da sosyal öğrenme teorisi ile açıklanmaktadır (Shagufta, 2020). Bu kapsamda suç davranışı gösteren bireylerle bir arada bulunarak onlardan suç işlemeye karşı olumlu bir dönüt alan kişiler, kanunları korumayı ve suç işlememeyi

öğütleyenlerle bir arada bulunan kişilere göre suç davranışına karşı daha pozitif bir yaklaşım sergileyecek ve bunun nedeni çevrelerinden suçun kendisine dair olumlu bir bakış açısı göstermeleri olacaktır (Akers ve Jennings, 2019).

2.1.2.3. Bilişsel – Gelişimsel Teori

Piaget'nin bilişsel gelişim teorisine göre reflekslerle doğan bebekler zaman içerisinde içine doğdukları dünyanın davranış şemalarına uyum göstererek, bu şemalar içinde asimile olarak ya da onlara ayak uydurarak büyümektedir (Huitt ve Hummel, 2003). Kişi, 'iyi çocuk' olmak için çevresinden aldığı direktiflere uyarak başladığı bilişsel gelişimini evrensel ahlak ilkelerinin varlığını kabul etmeyle sonlandırır (Kaner, 1992). Piaget ile birlikte bilişsel gelişimin ahlaki boyutunu ele alan Kohlberg, Piaget'e göre suç işleme davranışına dair farklı bir görüştedir: Kohlberg, olay karşısında ahlaki değerlerin değişmeyeceğini öne sürerken Piaget ahlaki değerlerin olay, kişinin o anki zihinsel ve ruhsal hali, bulunduğu ortama göre dışarıdan etkilenebileceği ve değişebileceğini söylemektedir (Chen ve Howitt, 2007).

2.1.3. Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik teoriler suçu toplumsal normların bir ürünü olarak ele alıp davranışın sebebi olarak toplumu göstermektedir (Burkay, 2008). İnsan, ailesi, arkadaşları, iş ve okul gibi faktörler tarafından etkilenen bir varlıktır (Sakarya, 2017). Toplumsal normların ve yapıların kişiyi suça teşvik ettiğini ve sürüklediğini öne süren bu bakış açısı ise temelde sosyal yapı, sosyal tepki ve sosyal süreç teorileri olarak üç başlık altında incelenmektedir.

2.1.3.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri suç davranışını açıklamak için sosyal yapı ve sosyal düzenden güç almaktadır. Bu teoriler, suç davranışının toplumun yapısına bağlı olarak ortaya çıkan toplumun bir ürünü olduğunu ifade etmektedir. Toplumun sosyal yapısını açıklamak için ise alt sınıf kültür

çatışması, gerilim ve fırsat teorilerini kullanmaktadır. Bu teorilerden kısaca bahsetmek gerekirse;

- **Gerilim teorisi**, ulaşmak istenen hedeflere çeşitli engeller sebebiyle ulaşılamamasından dolayı suçun ortaya çıktığını, kişinin emellerine ulaşmak için kanun dışı yollara başvurduğunu söylemektedir (Burton, Jr ve Cullen, 1992). Eşit şartlarda doğan insanlar, diğer sınıflarla aynı statüye erişebilmek için yetersiz olan eğitim ve iş gibi fırsatları yasal olmayan yollardan elde etmeye çalışır (Kaner, 1992). Hayatlarında stres faktörleriyle karşı karşıya kalan bazı kişilerin stresle baş etme yöntemi suç işlemek olabilmektedir (Agnew ve Brezina, 2019).
- **Fırsat teorisine** göre ise kişi, doğru zaman ve doğru yerde gerekli itkilerle suç işleyebilmektedir. Buna göre bazı alt kültürler diğerlerine göre suç işlemek için daha uygun ortam ve çevreye sahiptir ve bu yüzden suç davranışına daha kolay itilme ihtimalleri bulunmaktadır (Kaner, 1992).
- **Alt sınıf kültür çatışması teorisi**, toplumun genelde alt sınıfını oluşturan ve çoğunlukla erkeklerden oluşan kesiminin gruplaşmasını ve bu grupların güçlerini şiddet ve yasadışı yollarla ortaya koymayı zorunlu görme nedenlerini açıklamak için ortaya atılmıştır (Burkay, 2008).

2.1.3.2. Sosyal Tepki Teorileri

Sosyal tepki teorileri etiketleme (toplumsal reaksiyon) ve çatışma teorilerini kapsamaktadır.

- **Etiketleme teorisi** veya toplumsal reaksiyon teorisi, Frank Tannenbaum'un 'Dramatization of Evil' adlı makalesi ile ortaya çıkarak kişinin adalet mekanizmasıyla bir ilişki içerisine girmesinin kamu tarafından tanınmasına ve dolayısıyla kişinin suçlu olarak lanse edilmesine yarayan bir işaret olup bakışı

suçluya değil topluma çevirmektedir (Dursun, 1997). Bu teori, bireylerin etiketlenmelerinin onların suç işleme süreçlerinde etkili olduğunu, sapkın veya suçlu olarak etiketlenmelerinin onların toplumdan dışlandıkları yönünde bir duyguya kapılmalarına neden olacağını ve bu dışlanma duygusunun bireylerin suçlu gruplarla ilişkiye girmesinde etkili olacağını vurgulamaktadır (Burkay, 2008). Toplumun büyük çoğunluğu suç işleyen kişileri ‘katil, sapık, vahşi, cani’ gibi isimlerle nitelendirmektedir (Bilgiç, 2014). Özellikle adalet mekanizması tarafından işledikleri suçlar sebebiyle mahkûmiyet alan ve etiketlenen bireyler, suçlu olsunlar ya da olmasınlar bu etiketle yaşamak durumunda kalmaktadır. Bunun sonucunda toplum tarafından da ön yargıyla karşılaşan kişiler sadece hüküm giydiklerinde değil mahkûmiyet bitimi sonrası topluma geri döndüklerinde de çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar, toplum bireyi kabul etmediği için kişileri tekrar suça yönelmek zorunda bırakmaktadır (Bernburg, 2019). Etiketleme ve ön yargı sadece suç işleyenler için değil suçun mağduru kişiler için de geçerli olup toplum, mağdurları ‘eşi öldürülmüş’, ‘cinsel istismara uğramış’ gibi farklı şekillerde dışlamakta ve güçsüzleştirilmektedir (Kennedy, 2010).

- **Çatışma teorisine** göre toplumda farklı sosyoekonomik derecelerden ve kültürlerden insan grupları vardır. Gruplar arasındaki bu farklılaşma sonucunda daha düşük tabakada olan kişiler, yüksek tabakada olanlara karşı negatif duygular besleyerek onların imkanlarına illegal yollardan sahip olmaya çalışmaktadır (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Marksist bir temelden gelen bu teori, kapitalist toplumda ortaya çıkan burjuva ve proletarya sınıflarını arasındaki güçler dengesizliğinin ortaya çıkardığı dezavantajlı durumun proletarya tarafından eşitlenmeye çalışılması ve bu yapılırken kanunların çiğnenerek suç işlenmesi olarak açıklanmaktadır (Burkay, 2008).

2.1.3.3. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorilerini ayırıcı birliktelikler, nötrleştirme ve kontrol teorileri olarak ayırmak mümkündür.

- **Ayırıcı birliktelikler teorisi** kriminoloji alanında ilk öğrenme teorisi olarak kabul edilmektedir. Bireyin önem atfettiği kişilerle geçirdiği zaman içerisinde birlikteliğin türüne, kişiye ve sürece bağlı olarak bireyin bu etkileşim sürecinde suç işlemesine yol açıp açmayacağı üzerine bir teoridir (Sutherland, 1972). Özet olarak bireyin değerli gördüğü kişide suç davranışı izleniyorsa bireyin de bu kişiden suç davranışını öğrenerek kendisinin uygulayacağı öne sürülmüştür (Bingöl, 2022).
- **Nötrleştirme teorisi**, saldırganların içinde bulundukları yaşam şartlarının toplum tarafından ahlak ve düzen karşıtı olduğunu görmelerine ve saldırının yanlış olduğunu bilmelerine rağmen davranışı uygulamadan önce kendi kendileriyle konuşarak yaptıklarının kendi çevrelerine uygun olduğunu dikte ederek davranıştan duyulacak utanç ve çekinceyi bertaraf etmektedir (Topallı, 2005).
- **Kontrol teorisine** göre ise önemli olan kişinin suç işlemesi değil, kurallara uymak ya da uymamaya nasıl karar verdiğidir. Para çalmanın çalışarak kazanmaktan daha kolay olduğunu ve bu sebepten hırsızlık yapmayı göze alabileceğini kişiye düşündürten ve kanun karşısında karar vermesini sağlayan kontrol mekanizmasını açıklamaya çalışan bir teoridir (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Kontrol teorisi temelde ‘suçlu kişisel özellikleri’ reddederek bireyin kendi davranışlarını kontrol ettiğini ve bunun sonucunda ortaya çıkan davranışın suç olduğunu veya olmadığını öne sürmektedir (Hirschi ve Gottfredson, 1993).

2.2.Suç Algısı

Toplumun düzeninin bozulması ve ahlaki normlardan sapma olarak tanımlanan suç, doğası gereği insanlar tarafından parmakla gösterilen ve olumsuz olarak damgalana bir davranış

olmuştur. Toplumdan topluma değişen suç tanımı, genel olarak ‘normal’ olanın bozulmasıyla tanımlanıyor olsa da hangi davranışın suç olarak değerlendirildiği toplu yaşanan bölge içerisindeki bireylerin ortak ahlak ve düzen algısından ileri gelmektedir. Suç algısı toplumdan topluma değişebilmektedir. Örneğin; bir toplumda suç sayılan davranış diğer toplumda suç olmayabilir (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Suç algısı, belirli bir bölgede yaşayan bireylerin korkularını, çevrelerindeki tehlikeleri ve kaçınılması gereken yerleri bilişsel haritalandırma ile bilinçlerinde bir düzene oturtmalarıyla ortaya çıkabilmektedir (Spicer ve Song, 2017). Örneğin suç oranı yüksek bir mahallede yaşayan kişiye uzak durulması gereken yerler sorulduğunda vereceği cevap mahallenin o kısmının bölge içerisindeki en tehlikeli yer olduğudur; fakat aynı soru oranın yerlisi olmayan için bir şey ifade etmeyecektir. Hatta belki de sadece mahallenin o kısmını değil bütün semti tehlikeli ve uzak durulması gereken bir yer olarak belirtecektir. Tayland’da yapılan bir çalışmada ülkenin medya tarafından suç oranı yüksek olarak gösterilen ve çevrede yaşayan kişilerin tehlikeli olarak gördüğü bölgenin sakinlerinin mahallelerinde suç oranının az olduğunu düşündüklerini göstermiştir (Trimek ve Wuthijumngong, 2021). Bir diğer araştırma ise aynı bölgede yaşayan Latin, siyahi ve beyaz ailelerin mahalledeki suç oranına dair farklı algılarının olduğunu ve kökenleri ile ten renklerinin farklılığının yanı sıra cinsiyetlerinin ve eğitim durumlarının da suç algılarına etki ettiğini göstermiştir (Hipp, 2010). Japonya’da yaşanan tsunami sonrası yapılan bir araştırmada ise yine medya tarafından öne sürülen şekliyle “afet sonrası suç oranlarındaki en büyük artış şiddet suçlarında olur” önermesi, araştırmanın yapıldığı çevre sakinleri tarafından hırsızlık, sahtecilik, yağma gibi mala karşı yapılan suçların çoğaldığını ve şahsa karşı işlenen suçlarda dikkate değen bir değişiklik olmadığını göstermiştir (Nogami, 2015).

Suç ve suçlu, bireyi toplumdan ayırıştıran sosyal dışlanma ile damgalanmayı beraberinde getirmektedir (Kaya ve İnan, 2020). Bununla birlikte toplumun bakış açısının dışında suç işlemiş olan bireylerin işledikleri suçları algılama şekilleri de önem arz etmektedir. Harold

Garfinkel tarafından geliştirilen etnomotodolojik teoriye göre insan neyi ne için ve nasıl yaptığının farkındadır ve davranışlarının metoduna, içsel bilgisine sahiptir. Bu konuda bir diğer teori olan rasyonel seçim teorisine göre ise suçlular suç işleme davranışlarını neden ve sonuçlarını kar ve zarar hesabı yaparak akıl süzgeçlerinden geçirdikten sonra yani özgür iradeleriyle karar vermektedirler (Bilgiç, 2014). Kişilerin gerçekleştirmeye karar verdikleri fiillerin tamamen kendi özgür irade ve seçimlerine dayandığı düşüncesi ise toplumda suçun ve suçlunun damgalanmasına ve dışlanmasına neden olarak bir kısır döngü oluşturmaktadır.

2.3.Suçlulara Yönelik Algılar

Suç eylemi genellikle intikam, birine ders verme, izleyenleri ya da yaşıtları etkileme, ya da maddi çıkar elde etme için bulunmuş bir fırsat sonucu hayata geçmektedir. İlişkileri düşmanca görüş, hemen elde edilebilecek bir ödüle ulaşım kolaylığı, toplumun normlarına uymayı önemsememek suç işleyen kişilerin davranışlarının ve tutumlarının toplamı olarak görülmüştür (Simons ve Burt, 2011). Toplumun mahkûmu nasıl algıladığına ilişkin ileri sürülen kuramların en kapsamlısı ise şüphesiz etiketleme/damgalama teorisidir.

Damgalama teorisi; bireylerinin etiketlenmelerinin onların suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu varsayımı üzerine kurulmaktadır. Suçluluğun basmakalıp imajı kişilerin saldırgan ve suçlu olarak etiketlenmesine; bu sebeple çevresindeki bireylerin kişiden korkmalarına, güvenmemelerine neden olmaktadır (Bernburg, 2019). Kişi toplumsal normları ihlal ettiğinde ya da toplumsal ahlak kurallarından saptığında ‘suçlu’ damgası alabilmekte, zamanla bu damgayı içselleştirerek kendine yapıştırılan etikete göre bir yaşam sürdürmektedir (Pak, 2017). Çünkü damgalama teorisine göre, bireylerin sapkın veya suçlu olarak etiketlenmeleri, onların toplumdan dışlandıkları yönünde bir duyguya kapılmalarına yol açmaktadır (Bilgiç, 2014). Toplumda neyin ya da nelerin suç olarak kabul edileceğini gösteren damgalama, kültürel özelliklerine göre toplumdan topluma değişebilmektedir (Yıldız ve Tarı, 2019). Edwin Lemert’in, toplumun damgalama, cezalandırma ve dışlama sürecine girmesi için kişinin ilk kez

suç işlediği birincil sapma evresinden ikinci kez suç işlediği ikincil sapma evresine geçmesi gerektiğini ve tekrarlayan davranış sebebiyle çevre tarafından etiketlendiğini ifade etmektedir (Ekiz, 2022). Artık toplum tarafından suçlu birey olarak görülen ve kendisine karşı yaklaşımın değiştiğini fark eden kişi, büründürüldüğü role uymaya ve buna göre davranmaya başlamaktadır. Diğer insanların kişi bir kere suç işlediyse tekrar ve tekrar suç işlemeye devam edecektir yönündeki algısı suçluların yasal olarak cezalarını çekip topluma geri döndükten sonra da toplum tarafından cezalandırılmaya devam etmelerine neden olmaktadır. Mezun olduktan sonra suçlularla çalışması muhtemel olan ve bu konunun eğitimini alan sosyal hizmet öğrencileri de suçluların tehlikeli işlere meyilli olduklarını, toplum kurallarını önemsemediklerini ve suçlu bireylerle rahat iletişim kuramayacaklarını belirtmişlerdir (Yıldız ve Tarı, 2019). Başka bir araştırmada ise sosyal hizmet öğrencilerinin cezaevi ziyaretine gitmeden önce ‘ya bize zarar verirlerse’ gibi çekingen ve korkulu tutumlarının olduğu gözlemlenmiştir (Prinsloo, 2014).

Bir kişinin suç işleme ihtimalinin en belirgin işaretleri olarak suç geçmişi bulunan arkadaşların varlığı, suçlu tutumlar, antisosyal kişilik ve yetişkinlikte suç geçmişinin bulunması gösterilmiştir (Boduszek vd., 2011). Kişiyi suça sürükleyen etkilerin sadece psikolojik ve kişisel özelliklerle sınırlı kalmayıp bunlarla birlikte entelektüel birikim, sosyokültürel çevre ve suçun işlendiği anda yaşanan geçici durumların da etkili olduğu belirtilmiştir (Michael, 1956).

2.3.1. Suçluların Kişisel Özelliklerine Yönelik Algılar

Suçun nedenlerini anlamak için ortaya atılan biyolojik ve psikolojik teoriler suç işlemiş kişilerin özellikleriyle kesişmekte olup toplum tarafından da büyük çoğunlukla bu özellikler baz alınarak bireylere karşı ön yargı ve damgalama davranışı ortaya çıkmaktadır. Suçluların vücut ve kafatası şekillerinin, kişilik özelliklerinin ve mental sağlıklarının, zekâ düzeylerinin kişinin suç işlemesine etkisi olduğu ve buradan hareketle bu özellikleri taşıyan kişilerin suçlu bireyler oldukları kanısına varılabilmektedir. Bireysel risk faktörleri olarak gelişimsel

problemler, öğrenme güçlüğü, akademik olarak zorlanma, madde kullanımı, duygusal dalgalanmalar, depresyon ve diğer akıl sağlığı problemlerine sahip olanlarda olmayanlara göre daha fazla agresyon ve suç davranışı görülebilmektedir (Mallett, vd., 2009; Tabone vd., 2011).

Araştırmacılar, empati ve başkalarını düşünmenin kişinin suç davranışına etkisi olduğunu ve bunların yokluğunun antisosyal davranışlara, düşüncesiz ve fevri hareketlere, buradan hareketle suça neden olduğunu savunmuştur (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Çocukluktan kendini belli eden, düşünmeden hareket etme, empati yoksunluğu ve bencillik gibi davranışlarla karakterize olan antisosyal kişilik bozukluğu özellikle şiddet suçu failleriyle en sık eşleştirilen etiketlerden biridir (Shagufta, 2020). ‘Suçlu’ denildiğinde akla ilk erkeklerin gelmesi sebebiyle antisosyal kişilik bozukluğu ya da halk arasındaki tabirle ‘psikopatlık’ kadın ve erkek mahkumlar ile yapılan bir araştırmanın sonucunda da erkeklerde daha sık rastlanılan ve suç işleme sebebi olarak ortaya çıkan bir kişisel özellik olarak sunulmuştur (O'Hagan vd., 2018). Fakat antisosyal özelliklerin varlığı büyük olasılıkla suç davranışına neden olurken bu özelliklerin yokluğu suç işlenmeyeceği anlamına gelmemektedir (Boduszek vd., 2011). Birey antisosyal özelliklere sahipse ve çevresi tarafından antisosyal özellikleri tetikleniyorsa, bir kez suç işledikten sonra bu döngüye devam etme ihtimali çok yüksektir. Diğer taraftan, antisosyal eğilim az olsa da içinde bulunduğu şartlar suça eğilim yaratıyorsa, kişinin hayatının bir döneminde suç işleyebileceği düşünülmektedir (Yavuz ve Avcı, 2020). Aynı şekilde antisosyal davranış yoğunluğu fazla olan, kişilik bozukluğuna sahip olan suçluların gelecekte de yeniden suç işleme ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilmektedir (Kızmaz, 2007).

Bazı durumlarda kişiler düşünce sistemlerindeki bozukluk veya bilişsel süreçlerdeki aksamalar sebebiyle, ya da sadece o an suç işleme düşüncesine pozitif yönde katkıda bulunacak dışarıdan gelen bir etkiyle toplumun ve hukuk kurallarının varlığını düşünmeden suç davranışına yönelebilmektedirler (Simane-Vigante vd., 2017). Suç davranışının kişinin otokontrolünün olmaması ve dini ya da ahlaki değer eksikliği sebebiyle ortaya çıktığı görüşü

de bulunmaktadır. Wikström (2007: 237), bir kişinin toplumun ahlaki kurallarına uyuyor gözükmemesinin sadece kendi kurallarının toplumun ahlaki kuralları ile aynı doğrultuda olmasından kaynaklandığını, böylece kişinin aslında kendi ahlaki kurallarına göre davranırken aslında toplumun genel ahlak kurallarına da uyduğunu söylemektedir. Ahlaki görüş kişiliğe derince gömülerek bireyin kim olduğunu ya da kim olduğunu düşündüğünü ortaya koymaktadır. Ahlaki inançlar, kişinin düşünce ve davranışlarını kişi farkında olmadan etkiler ve bu ahlak anlayışı bilerek ya da bilmeden çiğnendiğinde suçluluk ve duygusal sıkıntı gibi sonuçlara yol açabilmektedir. Buna rağmen içselleştirilmiş ahlaki değerleri olan kişi suç işlemeyi aklından geçirmişse bunun sebebi kötü bir duygudan kaçınma isteği, prensiplerine göre davranma sonucunda elde edilecek güzel duygu güdüsü düşüncesi olabilmektedir (Tittle vd., 2010). Dini inanın varlığına ve otokontrole dair yapılan bir çalışmada düşük oto kontrol ve dindarlığın suçluluk davranışıyla anlamlı bir bağlantısı bulunduğunu bildirmiştir (Reisig vd., 2012). Genç suçlularla yapılan bir araştırmada ise dine daha fazla önem veren gençlerde oto kontrol derecesi kurallara karşı gelme davranışı konusunda daha az öneme sahipken dine önem vermeyen gençlerde bu durum tam tersidir (Laird vd., 2011). Bir diğer çalışmada dindarlığın yaş ve cinsiyet değişmeksizin suça karşı koruyuculuğu olduğu bulunmuştur (Salas-Wright vd., 2014).

Suç işleyen ya da işlemesi muhtemel olarak görülen kişilerin ‘şüpheli’ davranışları olduğu ve gerek kıyafetleri gerek saç şekilleri gibi dış görünüşleriyle gerekse konuşmaları ve kullandıkları kelimeleriyle toplumun normalinin dışına çıkan sapkın olarak nitelendirilen davranışlarının bulunduğu ifade edilmektedir (Salvador, 2008). Bir kişinin suç işlediği duyulduğunda verilen ‘psikopat’ tepkisi ile suç işlemediği halde toplum normlarının dışında olan görüntüsü toplumun suçlu algısına bir madalyonun iki yüzü gibi katkı sağlamaktadır.

2.3.2. Suçluların Sosyal Çevrelerine Yönelik Algılar

Bireyin suç işlemesine sebep olarak kişisel özellikleri ve dış görünüşü haricinde içinde büyüdüğü aile, zaman geçirdiği arkadaş grubu, yaşadığı şehir gibi dış etmenler de gösterilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık tanımında olduğu gibi suçun oluşmasında da biyolojik ve psikolojik etkilerin yanı sıra sosyal ilişkiler ve çevre gibi unsurlar da etkilidir (Yıldız ve Tarı, 2019). Bir bireyin davranışları içinde bulunduğu ve parçası olduğu sistem incelenmeden tam olarak anlaşılamaz (Bunge, 2006).

Sosyal öğrenme teorisine göre birey ailesinden ya da arkadaşlarından davranış öğrenebilir ve buna suç da dahildir (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Bandura'nın öğrenme teorisine göre çocuklar kendilerine örnek aldıkları yetişkinlerden nasıl davranılacağını ve problem çözme yollarını öğrenmektedir. Bazı araştırmacılar bir çocuğun içinde büyüdüğü ortamda suç işlemiş olan yakının olması, suça şahit olması ya da çok fazla şiddet ve suç içerikli medya tüketmesinin yetişkinliğe geçişte ve yetişkinliğinde suç davranışının ortaya çıkmasına sebep olacağını ileri sürmektedir. Suça karışma ve hüküm giyme pek çok bireysel, sosyal ve çevresel faktöre dayanmakla birlikte bu faktörlerden biri de yetişkinlikte agresyon ve suça yönelimi arttırdığı bilinen çocukluk travmalarıdır (Altıntaş ve Bilici, 2018). Yapılan bir araştırmaya göre ciddi, saldırı odaklı ve tekrarlayan suçlar işleyen gençlerin travma, istismar, ihmal ve kötü muamele gibi olumsuz çocukluk yaşantılarının bir kez ve ciddi olmayan hafif suç işlemiş gençlere göre dört kat daha fazla olduğu görülmüştür (Fox vd., 2015). Bir diğer çalışmada ise adalet sistemiyle resmi bir teması bulunan yetişkin çocukların sayısı az olsa da bu sayı içerisinde annesi daha önce hüküm giymiş olanların oranının hüküm giymemiş olanlara göre çok daha fazla olduğu görülmüştür. Daha önce hüküm giymiş annelerin dörtte birinin yetişkin çocuklarının suça karışmış olduğu görülmüştür (Huebner ve Gustafson, 2007). Literatürdeki en göze çarpan bulgu ise ciddi suçlar, saldırı suçları ve kronikleşmiş suç işleyen genç suçluların daha az şiddetli ve saldırı içermeyen suçlar işleyen genç suçlulara göre orantısız olarak

çocukluklarında travma, istismar, ihmal ve kötü muameleye maruz kalmış olmalarıdır (Dierkhising vd., 2013; Farrington vd., 2012; Fox vd., 2014). Van Vert ve arkadaşları, kötü muamelenin derecesinin arttıkça agresif suç davranışının arttığına dair araştırmaların olduğunu aktarmıştır. Birden fazla türde ve birden fazla kez kötü muameleye maruz kalmanın daha yüksek oranda agresyon, saldırı ve adalet sistemine girişte yüksek orana neden olduğu belirtilmiştir (Van Wert vd., 2017).

Özellikle hormonal olarak hala gelişmekte olan ve kendini gerçekleştirmek için bir ortama uyum sağlaması gerektiğini düşünen ergenlerin çevresinden etkilenecek suç işleyebilecek olması ihtimali birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir (Bunge, 2006). Birçok araştırma suç işlemiş kişilerle yapılan arkadaşlıkların bireyin kendisinin de suç işlemesiyle sonuçlandığını ortaya koymuştur (Shagufta, 2020). Ergen bir bireyin ailesinden uzaklaşmaya başlayarak arkadaş çevresine yöneldiği gelişim evresinde (Bunge, 2006) aile içerisinde yeterli ilgiyi göremez ve aidiyet duygusu geliştiremezse, gelişim döneminin de etkisiyle aradığı sevgiyi, değeri veren, kendisini ispatlama imkânını veren çevreye yönelerek benlik duygusunu kazanmaya çalışmaktadır (Kiremitçi, 2008). Arkadaşlarının etkisiyle bir kez suç işleyen bireyin nasıl suç işleyeceğini öğrenmiş olduğu için bu davranışı tekrarlayacağı ifade edilmiştir (Simane-Vigante vd., 2017). Hirschi (1969)'ye göre bir kişinin suç davranışı büyük ölçüde arkadaşlarının suç davranışlarıyla ilişkilidir. Suç işlemiş kişinin suç işlemiş arkadaşları vardır ve suç işlemeye dair yöntemler ile davranışlar bu arkadaşlar aracılığıyla öğrenilmektedir (Simourd ve Olver, 2002). Pakistan'da bir cezaevinde yapılan bir araştırmaya göre suç davranışı çoğunlukla suç geçmişi bulunan arkadaşlardan ve yakınlarından öğrenilmektedir (Ahmad ve Ali, 2015).

Birey, suç davranışına maddi imkânsızlık, işsizlik, sevgi ve saygı görmemek gibi dış etmenler tarafından da yönlenebilmektedir. İnsan, ihtiyaç duyulmak istemekte ve bir işinin olması kişiye bu tatmini verebilmektedir (Önal Dölek ve Adeleke, 2023). Bu nedenle işsizlik

hem duygusal anlamda hem de maddi kayba neden olması dolayısıyla kişinin suç işlemesine neden olabilmektedir. Yoksulluk içinde yaşamak, sosyal desteğin azlığı ve olumsuz aile yaşantısı kişinin suç işleme olasılığını yükseltebilmektedir (Özdemir ve Öner-Özkan, 2017). Yetişkin suçluların çoğunluğu, biyolojik olarak sağlıklı fakat kanunları ihtiyaçlarını karşılayamadığı için küçük ölçekli hırsızlık ve şiddet suçlusu bireylerdir (Bunge, 2006).

2.4. Sosyal Hizmet

2.4.1. Sosyal Hizmet Kavramı

Sosyal hizmet disiplini ve mesleği, Dünya Sağlık Örgütü'nün “fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam iyilik halidir” olarak tanımladığı sağlık kavramını her üç yönden de desteklemektedir. Bütüncül bir yaklaşımı ele alan ve kişinin geniş çevresi, yakın çevresi, kendisi ile ilişkilerini sağlıklı tutmaya çalışan sosyal hizmet disiplini, bu çabasını geniş anlamda bütün toplumun içerisinde fakat dar anlamda dezavantajlı denilen kadın, çocuk, suçlu, LGBTİ+ bireylerle çalışarak veriyor olmasından dolayı özel bir noktadır.

Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu (IFSW) genel kurulu tarafından 2014 yılında onaylanan küresel “social work” yani sosyal hizmet/ çalışma; sosyal adaleti, insan haklarını ve farklılıklara saygıyı merkezine alan, bireylerin sosyal uyumunu, güçlenmesini, özgürleşmesini destekleyen, kişilerin yaşamsal zorlukları üzerine eğilerek iyi oluş hallerini arttırmak amacı güden, uygulamaya dayalı bir uzmanlık alanı ve akademik bir disiplindir (International Federation of Social Workers [IFSW], 2014).

Sosyal hizmet alanı genel olarak insanı merkezine alarak hümanist bir yaklaşım benimsemekte olup empati, insanın değerliliği, hak savunuculuğu gibi değerleri içeren bir alt yapıya sahiptir (Gönültaş ve Öztürk, 2020). Sosyal hizmet öğretisi hem bireye hem de çevresine aynı anda odaklanır. Sosyal hizmet prensipleri okul, hastaneler, askeriye, hapishanelerde çocuklarla, yetişkinlerle ve yaşlılarla yoksulluk, evsizlik, işsizlik, suçsuzluk gibi konularla

çalışmaktadır (Patterson, 2020). Bireye, gruplara ve topluma müdahale için pek çok disiplin ve kuramdan destek almakta olan sosyal hizmet disiplini, ihtiyaç duyulan profesyonel desteği sağlamak için birden fazla kuram ile çalışmaktadır.

2.4.2. Sosyal Hizmet Yaklaşımları

2.4.2.1. Sistem Teorisi

Sistem, belirli görevleri yerine getirme kapasitesine sahip, aralarında karşılıklı bağlantılar olan elemanlar bütünüdür (Kut, 1988). Buna göre bir sistemin var olmasının temel nedeni bir işleve sahip bulunmasıdır (Turan, 1999).

İnsan sosyal bir canlıdır. İnsanların bir araya getirdiği teşebbüsler olan aile, okul, iş, gruplar, topluluklar hep ilişki içerisindedir ve birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bu büyük çerçevede ahenkli bir sistem olup karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve birlikte gelişirler. Küçük sistemler büyük sistemleri oluşturmaktadır. Büyük sistemde küçük sistemlerin görevleri bellidir ve bu sorumluluklar büyük sistemin işlevselliğini yerine getirmeye devam etmesi için önemlidir (Sakarya, 2017). Sosyal hizmet disiplini, sistem teorisini kullanırken bireyin kendi başına toplumdan ayrı bir kişi olmadığını ve bireyin ailesi, iş ortamı, arkadaşları, toplumu içerisinde ve bu sistemlere bağlı küçük bir dişli olduğunu göz önünde bulundurarak müdahalede bulunmaktadır.

2.4.2.2. Güçlendirme Yaklaşımı

Sosyal hizmetin “çevresi içinde birey” anlayışından ötürü bireyin karşı karşıya kaldığı sorunlar sadece kendisinden değil aynı zamanda etrafındaki grup ve toplumlardan kaynaklanmaktadır. Bu bakış açısına göre, danışanın çözmek istediği problem için öncelikle bireyin güçlendirilmesi yani kendi sorunlarını kendi çözebilecek hale gelmesi, kendi kararını kendisinin verebilmesi amaçlanmaktadır. Böylece müracaatçının üstesinden gelmeyi başardığı, çözmeyi öğrendiği sorunun hayatının ileriki dönemlerinde tekrar karşısına çıkması ya da benzer bir durum yaşaması halinde kendisinin çözebilmesi becerisi kazandırılmış olmaktadır.

Güçlendirme yaklaşımı insana insan olduğu için değer vermekte ve bireyin içindeki gücü açığa çıkarmakta müracaatçıya yardımcı olmaktadır (Sakarya, 2017).

2.4.2.3. Ekolojik Yaklaşım

Bireyin içinde bulunduğu sistemlerin mikrosistem, mezosistem ve makrosistem olarak sınıflandırıldığı ekolojik yaklaşım, kişinin çevresi içinde ve çevresiyle etkileşim halinde yaşadığını ve bu sebeple oluşan problemlerin sadece fert düzeyinde çözülemeyeceğini, çevreyi de baz alarak soruna yaklaşılmaması gerektiğini ifade etmektedir. Mikrosistem, bireyi etkileyen en temel sistem olup aile, okul, iş yeri gibi kişinin doğrudan iletişim içerisinde bulunduğu çevreyi kapsamaktadır. Mezosistem, bir anlamda kurumlar arası etkileşimdir ve kişinin içinde bulunduğu mikrosistemlerin birbirleriyle etkileşimde olmaları, okul ortamıyla iş ortamının aynı anda bireyi ve birbirlerini etkileyebilecekleri anlamına gelmektedir. Makrosistemler ise bireyi etkileyen en geniş sistemler olup siyasi yapı, sosyo-kültürel durumlar gibi toplum bazındaki sistemleri ifade etmektedir. Bireyin yaşadığı sorunlar sadece birinden kaynaklanıyor olsa dahi, ekolojik yaklaşıma göre bu sorun diğer sistemleri de olumsuz etkileyerek kişinin hayatında düzensizliğe neden olabilmelerinden ötürü geniş bir bakış açısıyla yaklaşılması gerektiğini vurgulamaktadır.

2.4.2.4. Genelci Yaklaşım

Genelci sosyal hizmet sistem yaklaşımı, ekolojik yaklaşım ve güçlendirme yaklaşımlarının bir bütününden oluşan bir müdahaledir. Genelci sosyal hizmet bir sorunu ele alırken soruna bütün yönlerinden analiz ederek çözüm bulma ve profesyonel destek olma çabasıdır. Genelci sosyal hizmet, kişi ile çevresinin ilişkisini göz önünde bulundurarak mikro ve makro düzeydeki sistemler arasındaki ilişkiyi güçler perspektifi anlayışı ve ayrıştırma karşıtı bir duruşla ele almaktadır (Prinsloo, 2014).

Genelci sosyal hizmetin birbirini izleyen dört temel dayanağı bulunmaktadır. İlk olarak genelci sosyal hizmet bireyi anlama mücadelesinde bireyi kuşatan sosyal ve fiziksel çevreyi de

göz önünde bulundurulur. İkinci olarak müdahaleye geçmeden önce mikro, mezo ve makro olarak üç düzeyi de tanımlar ve değerlendirir. Üçüncü olarak ise bireyden başlayarak topluma kadar çok düzeyli müracaatçı sistemleri kurar. Dördüncü ve son olaraksa gerçekleştireceği müdahaleleri araştırmak ve sosyal politikalara yön vermektir (Duyan vd., 2008).

Genelci sosyal hizmet ve suçlularla çalışma bağlamında yapılan bir araştırma, sosyal yardım biriminde görevli sosyal çalışmacıların suç işlemenin nedeni olarak sadece biyolojik ve psikolojik faktörleri değil aynı zamanda bireyin ailesinin ve çevresinin de etkili olduğunu düşündüklerini ve hapis cezası yerine rehabilitasyonu tercih ettiklerini göstermiştir (Chui ve Chan, 2012). Hapishanede çalışan meslek elemanlarıyla yapılan bir çalışmada da sosyal hizmet uzmanlarının suçun çevresel ve sosyal etkilerine daha fazla önem verdikleri görülmüştür (Ortet-Fabregat ve Pérez, 1992).

2.4.3. Adli Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet disiplini temelde dezavantajlı olarak adlandırılan kadın, çocuk, suçlu, engelli, yaşlı, bağımlı gibi gruplarla çalışmaktadır. Cezaevleri, denetimli serbestlik birimleri, aile ve çocuk mahkemeleri, çocuk izlem merkezleri adli sosyal hizmetin çalışma alanına girmektedir. Adli sosyal hizmet; sosyal hizmet öğretisinin, adli ve hukuki meselelere uygulanmasını ifade etmektedir. Bu ilişki, kanun karşısına çıkmış kişinin ceza ehliyetinin değerlendirilmesinden öte giderek çocuğun velayeti, istismar, bağımlılıkla mücadele gibi konuları da kapsamaktadır (What is Forensic Social Work, 2023). Adli sosyal hizmet uzmanları, adli sisteme girmiş şüpheli, mağdur, onların yakınları, cezaevinde olan ve cezaevinden yeni çıkmış suçlularla çalışmakta, toplum tarafından umursanmayan, unutulmuş ve reddedilmiş kişilerin savunuculuğunu yapmaktadır (Önal Dölek ve Adeleke, 2023). Kişinin işlediği suç ne kadar çirkin olursa olsun, sosyal hizmet öğretisi bu kişinin iyilik halini ve haklarını güvence altına almayı ön görmektedir (Maschi vd., 2011).

Adli sosyal hizmet, suçlularla ilgili ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerin adli mekanizma içerisindeki çeşitli birimlere aktarılmasını sağlamakta ve bu doğrultuda danışmanlık, bilirkişilik, güçlendiricilik ve önleyicilik rollerini üstlenmektedir (Gönültaş, 2017). Sosyal çalışmacılar ayrıca suçlunun hapisten çıkması sonrasında yaşayacağı topluma uyum sorunları için de çözüm bulmaya çalışmaktadır (Maschi vd., 2011). Mahkumiyeti sona ermiş kişinin özellikle toplumdan dışlanması ve etiketlenmesi sebebiyle tekrar suç döngüsüne düşmesinin engellenmesi için suçlunun değişimini destekleyecek bir çevresinin olmasının sağlanması; risklerin, ihtiyaçların ve kişinin güçlü yanlarının belirlenmesi, araştırma odaklı bir planlamanın yapılması ve müdahalenin buna göre gerçekleştirilmesi, değişimin sağlanması ve takibinin yapılması gerekmektedir (McNeill vd., 2005). Adli sosyal hizmetin konusu olan suçluluk ve mağduriyet gibi sosyal sorunların karmaşık süreci, bu alanda genelci sosyal hizmet yaklaşımının benimsenmesine sebep olmuştur; buna göre sosyal hizmet uzmanının, legal sistemin içerisinde yer alan kişiyle suçlu veya mağdur olması fark etmeksizin bireyin ihtiyacı doğrultusunda bilgi ve beceri sahibi olarak doğru müdahaleyi yapması ve bunu yaparken ön yargılarının profesyonel tutumunun önüne geçmemesi gerekmektedir (Gönültaş ve Öztürk, 2020). Adli sistemin içerisinde yazmış oldukları raporlarla kişilerin hayatlarına dair önemli kararlar alınmasını etkileyecek olan sosyal hizmet uzmanlarının, müracaatçıya karşı tutumunun tamamen tarafsız olması büyük önem arz etmektedir.

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmada alanda çalışan en az dört yıllık sosyal hizmet lisans bölümü mezunu sosyal çalışmacıların suça yönelik tutumları ile suçlulara yönelik algılarının karşılaştırılarak sosyal hizmet perspektifinde incelenmesi amaçlanmıştır. Literatürde suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği ile suçlulara yönelik algılar ölçeğinin sosyal hizmet ve suç perspektifinde birlikte kullanıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal çalışmacıların suça ve suçlulara ilişkin algıları arasında ilişki olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple bu çalışmada sosyal çalışmacıların suçlular ile temaslarının olup olmaması, bu konuda aldıkları dersler gibi demografik değişkenler ile suç olgusuna ve suçlulara ilişkin bakışlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmada, sosyal hizmet mezunu olan ve sosyal hizmet alanında aktif olarak çalışan meslek elemanlarının suça yönelik tutumları ile suçlulara yönelik algıları incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarına ulaşılmak istenmesi sebebiyle farklı kurumlarda çalışan meslek elemanlarına odaklanılmıştır. Katılımcılarda sosyal hizmet lisans mezunu olma ve sosyal hizmet alanında çalışıyor olma şartı aranmıştır.

Araştırma için İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığından “Etik Kurul Onayı” alınmıştır (Bkz. Ek- 1). 2023 yılı Nisan – Ağustos ayları arasında ölçekler ve demografik sorular “Google Formlar” üzerinden anket haline getirilerek online platformlar (Whatsapp, Instagram, e-posta vb.) üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinden (SHUDER) yazılı izinle anket formunun dağıtılması için destek alınmıştır. Hedef gruba ulaşmak için kartopu örneklem yöntemi kullanılmış ve 125 kişiye ulaşılmıştır. Örneklemi oluşturan 125 kişi sosyal hizmet mezunlarından oluşmakta ve farklı kurumlarda çalışmaktadırlar.

Sosyal hizmet mezunu olan meslek elemanlarının suça yönelik tutumları ve suçlulara yönelik algıları çalıştıkları alanlar, eğitim durumları, cinsiyetleri, çevrelerinde suçlu birey olup olmaması gibi değişkenlerle kıyaslanmak istenmiş; bu nedenle çalışma, karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli olarak planlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Örneklemin Türkiye olarak seçilmesine rağmen çalışan sosyal hizmet uzmanlarına ulaşmakta ve cevap alınmakta zorlanılmış, çalışmaya katılan sosyal çalışmacıların büyük çoğunluğunun kadın olması sebebiyle verilerde cinsiyet eşitliği sağlanamamıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların araştırmaya katılma onayını almak amacıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu (Bkz. Ek -2), demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu (Bkz. Ek-3), suçlulara yönelik algılarını ölçmek için Gönültaş vd. (2019) tarafından geliştirilmiş Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (Bkz. Ek-4), suça yönelik tutumlarını ölçmek için ise Nergiz ve Işıklı (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmış Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel bilgi formu

Kullanılan kişisel bilgi formu cinsiyet, çalışılan kurum, çalışma süresi, yaş gibi sosyodemografik bilgiler ile Gönültaş ve Öztürk'ün (2020) çalışmasında bulunan daha önce suç mağduriyeti yaşıyıp yaşamama, çevrelerinde suça karışmış birinin bulunup bulunmama, suça ve suçlulara ilişkin herhangi bir ders/eğitim alıp almama gibi sorular kullanılmıştır.

3.4.2. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ)

Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) Gönültaş ve ark. (2019) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 12 maddeden oluşmakta ve beşli Likert tarzında cevaplar içermektedir

(1=hiç katılmıyorum, 5=oldukça katılıyorum). SAÖ, günümüz şartlarından değişen ve farklılaşan suçluları bütüncül şekilde ele alarak, onlara önelik varolan algıyı ve bakışı ölçmeyi amaçlayan geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş bir ölçektir. Ölçek, yapı geçerliliği sonucunda toplam varyansın %53'ünü açıklayan iki faktörlü bir ölçme aracıdır. Birinci faktör katılımcıların suçluların ahlaki - kişisel özelliklerine yönelik algılarını, ikinci faktör ise suçluların sosyal ağlarına yönelik algılarını ölçmektedir. Ölçeğin yapılan doğrulayıcı faktör analizde, model indeksleri iyi uyum göstermiştir. Ayrıca ölçeğin uç grup analizinde iç geçerliliğe sahip olduğu bulgulanmıştır. Ölçeğin hem alt boyutlarından hem de tamamından toplam puan alınabilmektedir (En küçük 12, en büyük 60 puan). SAÖ'den alınan puanın yüksekliği "suçluların ahlaki-kişilik problemleri olan ve başta aileleri ve arkadaşları olmak üzere olumsuz sosyal ağlara sahip bireyler oldukları algısının yüksek olduğu" anlamına gelmektedir. Birinci faktörün Cronbach Alfa değeri ,85 iken, ikinci faktörün ise ,73'tür. Bu değerlere göre SAÖ, kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahiptir. Bu çalışma kapsamında da toplam ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,85; birinci faktör için 0,87; ikinci faktör için 0,85 olarak hesaplanmıştır.

3.4.3. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği (SYTiÖ)

2002 yılında Measures of Criminal Attitudes and Associates adıyla Forth AE, Kroner DG, Mills JF tarafından hazırlanmış olup Türkçeye uyarlaması ile geçerlik ve güvenilirlik çalışması 2021 yılında Hüseyin Nergiz ve Sedat Işıklı tarafından yapılan Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği (ÖÖ1 66 madde; UÖ2 64 madde) bireylerin suç davranışını, antisosyal niyetlerini, suçlularla ilişkilerini ve şiddete dair tutumlarını puanlayan bir ölçektir. Ölçek 2 bölüm ve toplam 4 alt boyuttan oluşmaktadır. A bölümü suç işlemiş arkadaş sayısı ve katsayısı; B bölümü şiddete yönelik tutumlar (ÖÖ 12 madde, UÖ 10 madde), haklılık düşünceleri (ÖÖ 12 madde, UÖ 10 madde), antisosyal niyet (ÖÖ 12 madde, UÖ 13 madde) ve ilişkilere yönelik tutumlar (ÖÖ 10 madde; UÖ 11 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır.

A Bölümü: Katılımcının boş zamanlarında en çok birlikte olduğu 4 arkadaşını düşünerek her biriyle boş zamanlarında görüşme sıklığını 4'lü Likert üzerinden işaretlemesi ve her arkadaş için sorulan diğer 4 soruyu “Evet/Hayır” şeklinde yanıtlaması istenmektedir. Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı: “...numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?” sorularına verilen “Evet” yanıtları toplanarak elde edilen değerdir. Elde edilebilecek puan aralığı: 0-4. Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı: Her arkadaş için, görüşme sıklığı puanıyla (1-4 arası) diğer 4 soruya verilen “Evet” yanıtlarının toplamı (0-4 arası) çarpılmakta ve 4 arkadaştan elde edilen puanlar toplanarak bir katsayı elde edilmektedir. Elde edilebilecek puan aralığı 0-64'tür.

B Bölümü: İkinci bölümde ise her maddeyi “Katılıyorum/Katılmıyorum” şeklinde işaretlemeleri istenmektedir. Her alt boyuta ait maddeler toplanarak alt boyut toplam puanları hesaplanabilmektedir. Şiddete yönelik tutumlar alt boyutu bireyin şiddeti destekleyici tutumları onaylama düzeyini belirlemektedir. Haklılık düşünceleri alt boyutu bireyin istediği her şeye sahip olmaya yönelik benmerkezci beklenti düzeyini ölçmektedir. Antisosyal niyet alt boyutu bireyin antisosyal eylemlerde bulunmaya yönelik niyetini değerlendirmektedir. Son olarak ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu ise bireyin suç eyleminde bulunmuş antisosyal kişilerle arkadaşlık kurmayı ne kadar uygun bulduğunu ölçmeyi amaçlamaktadır.

3.5.Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizi için “IBM SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik-Statistical Package for Social Sciences) 24.0” programı kullanılmıştır Toplanan veriler için öncelikle tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Bu kapsamda; “sayı, yüzde, ortalama, standart sapma” kullanılmıştır. Farklılık testlerine geçmeden önce verilerin dağılım özelliğine Kolmogorov Simirnov ve Shapiro-Wilks normal dağılım sınaması testleri ile (Tablo I, II ve III) karar verilmiştir. Cinsiyet gibi birbirinden bağımsız iki gruba ait ölçek skorları arasındaki karşılaştırmalarda “Mann Whitney U testi”, ikiden fazla gruba ait “Kruskal Wallis H” testi, iki grup arasındaki farkın belirlenmesi için veriler gruplara göre normal dağılış gösterdiği durumda

“Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi” (independent samples t-test) kullanılmıştır. Araştırmanın nicel değişkenleri arasında korelasyon ilişkisi için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Çalışmada istatistik anlamlılık için p değeri 0,05 olarak alınmıştır (%95 güven aralığında). “Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği” ve “Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği” katılımcılara uygulandıktan sonra elde edilen değerler için güvenilirlik analizi yapılarak Cronbach’s Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Güvenilirlik analizi sonucuna göre “Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği”nin genel α (Cronbach Alpha) katsayısının ,900 olduğu ve ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğu (Tablo IV); “Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği”nin genel α (Cronbach Alpha) katsayısının ,882 olduğu (Tablo V) ve ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür.

Tablo I. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov		
	Statistic	n	Sig.
SAÖ	,064	125	,200*

*>0,05 normal dağılım

Yapılan Kolmogorov-Smirnov normallik testi Tablo I’de gösterilmektedir. Bu analize göre SAÖ cevaplarının normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Tablo II. Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ) Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov		
	Statistic	n	Sig.
Suç Davranışında Bulunmuş Arkadaş Katsayısı	,451	125	,000
İlişkilere Yönelik Tutumlar	,193	125	,000
Şiddete Yönelik Tutumlar	,220	125	,000

Antisosyal Niyet	,201	125	,000
Haklılık Düşünceleri	,152	125	,000

*>0,05 normal dağılım

Yapılan Kolmogorov-Smirnov normallik testi Tablo II’de gösterilmektedir. Bu analize göre SYTİÖ cevaplarının normal dağılım göstermediği görülmüştür.

Tablo III. Demografik Sorulara Verilen Cevapların Normallik Analizi

	Kolmogorov-Smirnov		
	Statistic	n	Sig.
Cinsiyet	,441	125	,000
Yaş	,248	125	,000
Kaç yıldır alanda çalışıyorsunuz?	,333	125	,000
Eğitim durumu	,443	125	,000
Çalıştığınız yer	,255	125	,000
Suçlularla birlikte çalışma durumu	,400	125	,000
Çoğunlukla yetiştiğiniz yerin özelliği	,355	125	,000
Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?	,332	125	,000
Daha önce hiç bir suça tanık oldunuz mu?	,347	125	,000
Daha öncesinde bir suçun mağduru oldunuz mu?	,437	125	,000
Çevrenizde Hiç Suç İşlemiş Ya Da Suça Karışmış Biri Oldu Mu?	,300	125	,000
Daha Öncesinde Suçluluk Ya Da Suçlularla İlgili Bir Etkinliğe Katıldınız Mı?	,206	125	,000

*>0,05 normal dağılım

Yapılan Kolmogorov-Smirnov normallik testi Tablo III’te gösterilmektedir. Bu analize göre demografik sorulara verilen cevapların normal dağılım göstermediği görülmüştür.

Tablo IV. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ) Güvenirliği

	Cronbach's Alpha if Item Deleted	Cronbach's Alpha
Suçlular güvenilirmezdir.	,887	
Suçlular yeniden suç işlemeye eğilimli kişilerdir.	,892	
Suçlular tehlikeli insanlardır.	,884	
Suçluların dini inançları zayıftır.	,899	
Suçlular ahlaksız kişilerdir.	,890	
Suçlular kötü insanlardır.	,891	
Suçlular insan sevgisi olmayan kişilerdir.	,887	,900
Suçlular suç işlemekten zevk alırlar.	,890	
Suçlular sorunlu ailelerden gelirler.	,895	
Suçlular parçalanmış ailelerden gelirler.	,899	
Suçlular suça karışmış ailelerden gelirler.	,896	
Suçluların suça karışmış arkadaşları vardır.	,894	

Tablo V. Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği (SYTİÖ) Güvenirliği

Cronbach's Alpha if Item Deleted		Cronbach's Alpha if Item Deleted		Cronbach's Alpha
s1	,878	s23	,879	,882
s2	,881	s24	,885	
s3	,884	s25	,876	
s4	,880	s26	,878	
s5	,881	s27	,879	
s6	,880	s28	,880	
s7	,880	s29	,880	
s8	,883	s30	,885	
s9	,879	s31	,876	
s10	,881	s32	,877	
s11	,879	s33	,878	
s12	,883	s34	,880	
s13	,877	s35	,878	
s14	,878	s36	,882	
s15	,878	s37	,876	
s16	,885	s38	,879	
s17	,880	s39	,877	
s18	,884	s40	,882	
s19	,876	s41	,882	
s20	,880	s42	,877	
s21	,877	s43	,880	
s22	,880	s44	,880	

4. BULGULAR

4.1. SAÖ ve SYTIÖ Ölçek Puan Ortalamaları

Tablo VI. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ)

Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği									
n	Ortalama	Medyan	Standart			Skewness		Kurtosis	
			sapma (ss)	Minimum	Maksimum	Statistic	Std. error	Statistic	Std. error
125	34,75	35	8,17	12	56	-,138	,217	,361	,430

Katılımcıların suçlulara yönelik algılar ölçeği incelendiğinde; elde edilen en düşük puanın 12, en yüksek puanın 56, ortalamanın 34,75 ve standart sapmanın 8,17 olduğu gözlemlenmiştir. Ölçek puan ortalamalarının $34,75 \pm 8,17$ olduğu bulunmuştur.

Tablo VII. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği (SYTIÖ)

Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği										
							Skewness		Kurtosis	
	n	Ortalama	Medyan	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	Statistic	Std. error	Statistic	Std. error
İlişkilere yönelik tutumlar	125	20,11	21,00	1,86	15	22	-1,068	,217	,609	,430
Şiddete yönelik tutumlar	125	16,96	18,00	3,28	10	20	-1,151	,217	,312	,430
Antisosyal niyet	125	23,51	24,00	2,47	17	26	-1,252	,217	1,121	,430
Haklılık düşünceleri	125	16,44	17,00	2,37	10	20	-,704	,217	,132	,430

Katılımcıların suça yönelik tutum ve ilişkiler ölçeği incelendiğinde; suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı puanının minimum 0, maksimum 24, standart sapmanın 3,92 ve ortalamasının $1,19 \pm 3,92$ olduğu, ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda minimum puanın 15, maksimum puanın 22, standart sapmanın 1,86 ve puan ortalamasının $20,11 \pm 1,86$ olduğu, şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda en düşük puanın 10, en yüksek puanın 20, standart sapmanın 3,28 ve puan ortalamasının $16,96 \pm 3,28$ olduğu, antisosyal niyet alt boyutunun minimum 17, maksimum 26 puan olduğu, standart sapmanın 2,47 ve puan ortalamasının $23,51 \pm 2,47$ olduğu, haklılık düşünceleri alt boyutunda en düşük puanın 10, en yüksek puanın 20, standart sapmanın 2,37 ve puan ortalamasının $16,44 \pm 2,37$ olduğu tespit edilmiştir.

4.2.Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Tablo VIII. Sosyodemografik Özellikler

Sosyodemografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	87	69,6
	Erkek	38	30,4
Yaş	18-25	40	32,0
	26-30	58	46,4
	31-40	23	18,4
	41+	4	3,2
	1 yıldan az	22	17,6
Kaç yıldır alanda çalışıyorsunuz?	1-5 yıl	74	59,2
	6-10 yıl	20	16,0
	10 yıldan fazla	9	7,2
Eğitim durumu	Lisans	91	72,8
	Yüksek lisans	28	22,4
	Doktora	6	4,8
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	18,4
	Adalet Bakanlığı	13	10,4
Çalıştığınız yer	Sağlık Bakanlığı	13	10,4
	İç İşleri Bakanlığı	1	,8
	Belediye	38	30,4
	Özel Sektör	20	16,0
	Diğer	17	13,6
Suçlularla birlikte çalışma durumu	Hayır	77	61,6
	Evet	48	38,4
Çoğunlukla yetiştiğiniz yerin özelliği	Köy- Kasaba	10	8,0
	Şehir- Kent	44	35,2
	Metropol-Büyükşehir	71	56,8
Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?	Güvenmem	20	16,0
	Kısmen Güvenirim	82	65,6
	Güvenirim	23	18,4
Daha önce hiç bir suça tanık oldunuz mu?	Hayır	61	48,8
	Evet	64	51,2
Daha öncesinde bir suçun mağduru oldunuz mu?	Hayır	86	68,8
	Evet	39	31,2
Çevrenizde Hiç Suç İşlemiş Ya Da Suça Karışmış Biri Oldu Mu?	Ailemde Var	9	7,2
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	46,4
	Hayır Yok	58	46,4
	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	29,6
	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb. Etkinliğe Katıldım	25	20,0
Daha Öncesinde Suçluluk Ya Da Suçlularla İlgili Bir Etkinliğe Katıldınız Mı?	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	30,4
	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	20,0
	Total	125	100,0

Katılımcıların sosyodemografik özellikleri incelendiğinde; %69,6'sının (n=87) kadın ve %30,4'ünün (n=38) erkek olduğu, %46,4'ünün (n=58) 26-30 yaş, %32'sinin (n=40) 18-25 yaş, %18,4'ünün (n=23) 31-40 yaş ve %3,2'sinin (n=4) 41+ yaş aralığında olduğu, %59,2'sinin (n=74) alanda 1-5 yıldır, %17,6'sının (n=22) 1 yıldan az, %16'sının (n=20) 10 yıldır, %7,2'sinin (n=9) 10 yıldan fazla süredir çalıştığı, %72,8'inin (n=91) lisans mezunu, %22,4'ünün (n=28) yüksek lisans mezunu ve %4,8'inin (n=6) doktora mezunu olduğu, %30,4'ünün (n=38) belediyede, %40'ının bakanlıklarda (n=50), %16'sının (n=20) özel sektörde ve %13,6'sının (n=17) diğer branşlarda çalıştığı, %61,6'sının (n=77) suçlularla çalışmadığı, %56,8'inin (n=71) metropol - büyükşehirde büyüdüğü, %65,6'sının (n=82) adalet mekanizmasına kısmen güvendiği, %18,4'ünün (n=23) güvendiği ve %16'sının (n=20) güvenmediği (cevaplarda 'fikrim yok' seçeneği bulunmasına rağmen bu seçeneği 125 kişiden hiç kimse işaretlemediği için tabloya dahil edilmemiştir), %51,2'sinin (n=64) bir suça tanık olduğu, %68,8'inin (n=86) herhangi bir suç mağduru olmadığı, %46,4'ünün (n=58) yakın çevresinde suç işlemiş kişilerin bulunduğu, %7,2'sinin (n=9) ailesinde suç işlemiş bir bireyin bulunduğu ve %46,4'ünün (n=58) ailesinde veya çevresinde suç işlemiş kimsenin olmadığı, %30,4'ünün (n=38) suç konusunda hem ders aldığı hem de bir etkinliğe katıldığı, %20'sinin (n=25) herhangi bir etkinliğe katılmadığı bulunmuştur.

4.3. Sosyodemografik Özellikler ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin (SAÖ)

Karşılaştırılması

Tablo IX. Cinsiyet ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	T	p
Cinsiyet	Kadın	87	34,14	8,00	-1,274	,205
	Erkek	38	36,16	8,49		

**p<,01, *p<,05

Cinsiyet değişkeni ile SAÖ karşılaştırmasından elde edilen veriler tablo IX'da verilmiştir. Cinsiyet ile SAÖ karşılaştırmasında aradaki ilişkiyi incelemek için bağımsız değişkenler t testi kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyetleri ile SAÖ karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo X. Yaş ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Yaş	18-25	40	34	9,16	1,141	,767
	26-30	58	34,79	6,66		
	31-40	23	36	10,29		
	41+	4	34,50	5,32		

** $p<,01$, * $p<,05$

Yaş değişkeni ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo X'da gösterilmiştir. Katılımcıların yaşları ile SAÖ arasındaki ilişkiyi görmek için non-parametrik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların yaşları ile Suça Yönelik Algılar Ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XI. Tecrübe ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		N	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Kaç yıldır alanday çalışıyorsunuz?	1 yıldan az	22	34,50	8,05	1,982	,576
	1-5 yıl	74	34,24	7,22		
	6-10 yıl	20	34,80	10,27		
	10 yıldan fazla	9	39,44	10,52		

** $p<,01$, * $p<,05$

Tecrübe ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XI'de gösterilmiştir. Katılımcıların tecrübeleri ile SAÖ cevapları arasındaki ilişkiyi görebilmek için non-parametrik

Kruskall-Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların alanda çalıştıkları süreler ile suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XII. Eğitim Durumu ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	P
Eğitim Durumu	Lisans	91	35,57	8,03	3,760	,153
	Yüksek lisans	28	32,89	7,95		
	Doktora	6	31	10,21		

** $p<,01$, * $p<,05$

Eğitim durumu değişkeni ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XII’de gösterilmiştir. Analiz için non-parametrik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların eğitim durumları ile suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XIII. Çalışılan Yer ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Çalıştığınız Yer	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	36,30	8,65	7,994	,239
	Adalet Bakanlığı	13	35,08	7,32		
	Sağlık Bakanlığı	13	37,92	9,13		
	Belediye	38	33,37	8,32		
	Özel Sektör	20	34,35	6,61		
	Diğer	17	32,29	6,95		

** $p<,01$, * $p<,05$

Çalışılan yer ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XIII'te gösterilmiştir. Karşılaştırma için üç non-parametrik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların çalıştıkları yer ile suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). İç işleri bakanlığı seçeneğine sadece bir kişi cevap verdiği için istatistiklerden çıkarılmıştır.

Tablo XIV. Suçlularla Çalışma Durumu ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	t	P
Suçlularla birlikte çalıştınız mı?	Hayır	77	34,34	7,67	-,717	,475
	Evet	48	35,42	8,95		

** $p<,01$, * $p<,05$

Suçlularla çalışma durumu ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XIV'te gösterilmiştir. İlişki analizi için bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların suçlularla birlikte çalışmalarlarıyla suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XV. Yetiştirdiğiniz Yerin Özelliği ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Yetiştirdiğiniz yerin özelliği	Köy- Kasaba	10	36,30	7,81	1,113	,573
	Şehir- Kent	44	36,02	7,68		
	Metropol- Büyükşehir	71	33,75	8,47		

** $p<,01$, * $p<,05$

Yetiştirilen yerin özelliği ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XV'te gösterilmiştir. Karşılaştırma için non-parametrik Kruskall Wallis analizi yapılmıştır. Katılımcıların yetiştikleri yerin özellikleriyle suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XVI. Adalet Mekanizmasına Güven ve SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	P
Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?	Güvenmem	20	32,90	8,52	2,671	,263
	Kısmen	82	34,59	7,34		
	Güvenirim	23	36,96	10,32		
	Güvenirim	23	36,96	10,32		

**p<,01, *p<,05

Adalet mekanizmasına güven ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XVI'da gösterilmiştir. Analiz için non-parametrik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların adalet mekanizmasına bakış açılarıyla suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır (p>0,05).

Tablo XVII. Daha Önce Suça Tanık Olma ile SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Mann Whitney U	P
Daha önce hiç bir suça tanık oldunuz mu?	Hayır	61	34,64	8,67	1907,50	,826
	Evet	64	34,86	7,73		

**p<,01, *p<,05

Daha önce suça tanık olma ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XVII'de gösterilmiştir. İlişki analizi için non-parametrik Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Katılımcıların daha önce suça tanık olmalarıyla suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır (p>0,05).

Tablo XVIII. Daha Önce Bir Suçun Mağduru Olma ile SAÖ Karşılaştırılması

SAÖ		n	Ortalama	ss	t	P
Daha önce hiç bir suçun mağduru oldunuz mu?	Hayır	86	34,78	8,56	,055	,956
	Evet	39	34,69	7,33		

**p<,01, *p<,05

Daha önce bir suçun mağduru olma ve SAÖ karşılaştırmasında elde edilen veriler tablo XVIII'de gösterilmiştir. Karşılaştırma için bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların daha önce suçun mağduru olmalarıyla suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XIX. Ailede ve Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile SAÖ Karşılaştırması

SAÖ		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Çevrenizde Hiç Suç İşlemiş Ya Da Suça Karışmış Biri Oldu Mu?	Ailemde Var	9	30,78	6,55	6,074	,048*
	Yakın Çevremde	58	33,66	8,84		
	(Komşu, Akaraba Arkadaş Vs.) Var					
	Hayır Yok	58	36,47	7,37		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların ailesinde ve çevresinde suç işlemiş ya da suça karışmış birilerinin olmasıyla suça yönelik algılar ölçeği karşılaştırması tablo XIX'da verilmiştir. Analiz için non-parametrik Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların ailesinde ve çevresinde suça karışmış birey bulunması ile SAÖ arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Non-parametrik Kruskal Wallis testi sonucu çevresindeki suça karışmış kimsenin olmadığı katılımcılar ile ailesinde suça karışmış kişilerin olduğu katılımcılar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Çevresinde suçlu kimsenin olmadığı katılımcıların suçlulara yönelik algılar ölçek

puan ortalamaları ailesinde suç işleyen kişilerin olduğu katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo XX. Suçlularla İlgili Ders veya Etkinliğe Katılma Durumuyla SAÖ Karşılaştırması

SAÖ		N	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	P
Daha Öncesinde Suçluluk Ya Da Suçlularla İlgili Bir Etkinliğe Katıldınız Mı?	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	35,30	7,72	1,982	,576
	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb.	25	31,48	9,07		
	Etkinliğe Katıldım					
	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	36,05	7,85		
	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	35,24	7,97		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların suçluluk ya da suçlarla ilgili herhangi bir etkinliğe katılmasıyla Suçlulara Yönelik Algılar ölçeği karşılaştırması tablo XX’de verilmiştir. Analiz için non-parametrik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Katılımcıların suçluluk ya da suçla ilgili herhangi bir ders alması ya da etkinliğe katılmasıyla SAÖ karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunamamıştır (p>0,05).

4.4.Sosyodemografik Özellikler ile Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeğinin (SYTİÖ)

Karşılaştırması

Tablo XXI. Cinsiyet ve SYTİÖ Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	Ortalama	ss	t	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Kadın	87	1	3,85	1482	,159
	Erkek	38	1,63	4,10		
İlişkilere yönelik tutumlar	Kadın	87	20,09	1,91	1494	,384
	Erkek	38	19,82	1,94		
Şiddete yönelik tutumlar	Kadın	87	17,68	2,48	1428,50	,219
	Erkek	38	16,42	3,81		
Antisosyal niyet	Kadın	87	23,33	2,68	1485,50	,362
	Erkek	38	23,00	2,49		
Haklılık düşünceleri	Kadın	87	16,63	2,10	1492	,382
	Erkek	38	16,16	2,70		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların cinsiyetleri ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeğine verdikleri cevapların karşılaştırması tablo XXI’de verilmiştir. Değişkenler ile SYTİÖ karşılaştırmak için non-parametrik t testi kullanılmış, cinsiyetler karşılaştırıldığında hiçbir alt grupta anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XXII. Yaş ve SYTİÖ Karşılaştırılması

Yaş		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	18-25	40	2,10	5,56	4,662	,198
	26-30	58	0,53	1,70		
	31-40	23	1,26	4,63		
	41+	4	1,25	1,50		
İlişkilere yönelik tutumlar	18-25	40	20,10	1,87	3,518	,318
	26-30	58	20,21	1,88		
	31-40	23	19,52	1,85		
	41+	4	19,00	3,16		
Şiddete yönelik tutumlar	18-25	40	17,05	2,81	8,185	,042*
	26-30	58	17,79	2,91		
	31-40	23	16,17	3,42		
	41+	4	19	0,816		
Antisosyal niyet	18-25	40	23	2,53	3,525	,318
	26-30	58	23,33	2,63		
	31-40	23	23,09	2,93		
	41+	4	25	1,15		
Haklılık düşünceleri	18-25	40	16,82	2,28	2,070	,558
	26-30	58	16,33	2,14		
	31-40	23	16,30	2,67		
	41+	4	16,50	3		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların yaşları ile Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği karşılaştırması tablo XXII’de verilmiştir; suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, haklılık düşünceleri alt boyutları ile yaşları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların yaşları ile şiddete yönelik tutumlar alt boyutu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Nonparametrik Kruskal Wallis H testi sonucunda; 26-30 yaş arası katılımcılar ile 31-40 yaş arası katılımcılar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

26-30 yaş arası katılımcıların şiddete yönelik tutumlar alt grup puan ortalaması 31-40 yaş arası katılımcılara göre daha yüksektir.

Tablo XXIII. Tecrübe ve SYTiÖ Karşılaştırılması

Kaç yıldır alanda çalışıyorsunuz?		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	1 yıldan az	22	3,68	7,13	11,336	,010**
	1-5 yıl	74	0,46	1,58		
	6-10 yıl	20	0,35	1,08		
	10 yıldan fazla	9	3	7,21		
İlişkilere yönelik tutumlar	1 yıldan az	22	19,77	2,52	2,646	,450
	1-5 yıl	74	20,27	1,60		
	6-10 yıl	20	19,45	2,03		
	10 yıldan fazla	9	19,67	2,29		
Şiddete yönelik tutumlar	1 yıldan az	22	16,32	3,55	1,850	,604
	1-5 yıl	74	17,65	2,60		
	6-10 yıl	20	17,25	3,22		
	10 yıldan fazla	9	16,89	3,82		
Antisosyal niyet	1 yıldan az	22	22,36	2,82	7,408	,060
	1-5 yıl	74	23,15	2,63		
	6-10 yıl	20	24	2,51		
	10 yıldan fazla	9	24,33	1,58		
Haklılık düşünceleri	1 yıldan az	22	16	2,82	2,297	,513
	1-5 yıl	74	16,78	1,88		
	6-10 yıl	20	15,95	2,58		
	10 yıldan fazla	9	16,44	3,24		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların alanda çalıştıkları süre ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği karşılaştırılması tablo XXIII'te verilmiştir; ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar, antisosyal niyet ve haklılık düşünceleri alt boyutları ile alanda çalıştıkları süre arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların alanda çalıştıkları süre ile suç davranışında

bulunmuş arkadaş katsayısı arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Nonparametrik Kruskall Wallis H testi sonucu; alanda 1 yıldan az süre geçiren katılımcılar ile 1-5 yıl ve 6-10 yıl geçiren katılımcılar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Alanda 1 yıldan az süre geçiren katılımcıların suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında çalışan katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo XXIV. Eğitim Durumu ile SYTiÖ Karşılaştırılması

Eğitim Durumu		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Lisans	91	0,63	1,70	2,246	,325
	Yüksek lisans	28	1,57	4,59		
	Doktora	6	8	12,39		
İlişkilere yönelik tutumlar	Lisans	91	20,40	1,59	12,970	,002**
	Yüksek lisans	28	19,25	2,30		
	Doktora	6	17,67	2,16		
Şiddete yönelik tutumlar	Lisans	91	17,14	2,98	4,636	,098
	Yüksek lisans	28	18,07	2,81		
	Doktora	6	16	3,57		
Antisosyal niyet	Lisans	91	23,55	2,17	4,410	,110
	Yüksek lisans	28	22,82	3,27		
	Doktora	6	20,33	3,88		
Haklılık düşünceleri	Lisans	91	16,74	2,05	2,659	,265
	Yüksek lisans	28	16,11	2,42		
	Doktora	6	14,50	4,08		

** $p<,01$, * $p<,05$

Katılımcıların eğitim durumları ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği karşılaştırması tablo XXIV’te verilmiştir; suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, şiddete yönelik tutumlar, antisosyal niyet ve haklılık düşünceleri ile eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların eğitim durumları ile ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Nonparametrik Kruskal Wallis H testi sonucu lisans mezunları ile yüksek lisans ve doktora mezunları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Lisans mezunu katılımcıların yüksek lisans ve doktora mezunu katılımcılara göre ilişkilere yönelik tutumlar alt boyut puan ortalaması daha yüksektir.

Tablo XXV. Çalışılan Yer ve SYTİÖ Karşılaştırılması

Çalıştığınız yer		n	Ortalama	ss	Kruskal Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	0,78	1,650	7,781	,255
	Adalet Bakanlığı	13	0,38	0,961		
	Sağlık Bakanlığı	13	0	0		
	Belediye	38	0,55	1,99		
	Özel Sektör	20	2,10	5,12		
	Diğer	17	3,71	7,98		
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	20,61	1,50		
İlişkilere yönelik tutumlar	Adalet Bakanlığı	13	19,92	2,06	3,928	,686
	Sağlık Bakanlığı	13	20,31	1,43		
	Belediye	38	19,89	2,11		

	Özel Sektör	20	19,55	1,90		
	Diğer	17	19,82	2,27		
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	17,43	3,05		
Şiddete yönelik tutumlar	Adalet Bakanlığı	13	17,92	2,75	3,608	,730
	Sağlık Bakanlığı	13	16,77	3		
	Belediye	38	17,37	2,91		
	Özel Sektör	20	17,50	3,15		
	Diğer	17	17	3,04		
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	23,70	2,24		
Antisosyal niyet	Adalet Bakanlığı	13	24,15	1,62	3,564	,735
	Sağlık Bakanlığı	13	23,62	2,14		
	Belediye	38	22,89	2,76		
	Özel Sektör	20	22,95	2,96		
	Diğer	17	22,59	3,28		
	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23	16,70	2,03		
Haklılık düşünceleri	Adalet Bakanlığı	13	16,85	2,64	4,349	,630
	Sağlık Bakanlığı	13	17,46	1,50		
	Belediye	38	16,21	2,18		

Özel Sektör	20	16,15	2,41
Diğer	17	16,18	3,02

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların çalıştıkları yer ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeğinin karşılaştırması tablo XXV’te verilmiştir. Karşılaştırma non-parametrik Kruskal Wallis H testi ile yapılmış ve anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05). İç işleri bakanlığında çalıştığı cevabını veren katılımcı sayısı 1 olduğu için istatistikten kaldırılmıştır.

Tablo XXVI. Suçlularla Birlikte Çalışma Durumu ve SYTİÖ Karşılaştırılması

Suçlularla birlikte çalıştınız mı?		n	Ortalama	ss	Mann Whitney U	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Hayır	77	1,19	4,08	1846,50	,991
	Evet	48	1,19	3,68		
İlişkilere yönelik tutumlar	Hayır	77	20,09	1,90	1721,50	,512
	Evet	48	19,87	1,96		
Şiddete yönelik tutumlar	Hayır	77	17,22	2,99	1786	,748
	Evet	48	17,42	3		
Antisosyal niyet	Hayır	77	22,97	2,76	1554,50	,131
	Evet	48	23,65	2,34		
Haklılık düşünceleri	Hayır	77	16,49	2,43	1775,50	,709
	Evet	48	16,48	2,09		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların suçlularla birlikte çalışma durumu ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği tablo XXVI'da karşılaştırılmıştır. Analiz için non-paramterik Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Karşılaştırma sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo XXVII. Yetiştığınız Yerin Özelliği ve SYTİÖ Karşılaştırması

Yetiştığınız Yer		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Köy- Kasaba	10	0,20	0,63	,628	,730
	Şehir- Kent	44	1,14	3,72		
	Metropol- Büyükşehir	71	1,37	4,30		
İlişkilere yönelik tutumlar	Köy- Kasaba	10	20,70	1,49	1,426	,490
	Şehir- Kent	44	20,05	1,82		
	Metropol- Büyükşehir	71	19,89	2,02		
Şiddete yönelik tutumlar	Köy- Kasaba	10	17,60	3,13	,684	,710
	Şehir- Kent	44	17,32	3,16		
	Metropol- Büyükşehir	71	17,24	2,90		
Antisosyal niyet	Köy- Kasaba	10	24,50	1,65	3,103	,212
	Şehir- Kent	44	23,45	2,11		
	Metropol- Büyükşehir	71	22,92	2,95		
Haklılık düşünceleri	Köy- Kasaba	10	15,90	3,17	3,630	,163
	Şehir- Kent	44	17,07	1,94		
	Metropol- Büyükşehir	71	16,21	2,32		

** $p<,01$, * $p<,05$

Katılımcıların yetiştikleri yerin özellikleri ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği tablo XXVII'de verilmiştir. Karşılaştırma için non-paramterik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Veriler karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo XXVIII. Adalet Mekanizmasına Güven ve SYTİÖ Karşılaştırılması

Adalet mekanizmasına güvenir misiniz?		n	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Güvenmem	20	1,60	2,891	2,996	,224
	Kısmen	82	1,10	3,977		
	Güvenirim	23	1,17	4,599		
	Güvenmem	20	19,20	2,118		
İlişkilere yönelik tutumlar	Kısmen	82	20,17	1,897	4,392	,111
	Güvenirim	23	20,13	1,714		
	Güvenmem	20	16,20	3,607		
	Güvenmem	20	16,20	3,607		
Şiddete yönelik tutumlar	Kısmen	82	17,73	2,558	2,956	,228
	Güvenirim	23	16,70	3,586		
	Güvenmem	20	22,15	2,925		
	Güvenmem	20	22,15	2,925		
Antisosyal niyet	Kısmen	82	23,30	2,711	4,658	,097
	Güvenirim	23	23,91	1,676		
	Güvenmem	20	16,00	2,224		
	Güvenmem	20	16,00	2,224		
Haklılık düşünceleri	Kısmen	82	16,50	2,327	1,858	,395
	Güvenirim	23	16,87	2,302		
	Güvenirim	23	16,87	2,302		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların adalet mekanizmasına güveniyor musunuz sorusuna verdikleri cevapları ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeğinin karşılaştırılması tablo XXVIII’de verilmiştir. Analiz için non-paramterik Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Veriler karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo XXIX. Daha Önce Bir Suça Tanık Olma ile SYTIÖ Karşılaştırılması

Daha önce hiçbir suça tanık oldunuz mu?		N	Ortalama	ss	Mann Whitney U	P
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Hayır	61	1,49	4,66	1947	,970
	Evet	64	,091	3,06		
İlişkilere yönelik tutumlar	Hayır	61	20,33	1,86	1526	,032*
	Evet	64	19,70	1,93		
Şiddete yönelik tutumlar	Hayır	61	17,41	2,90	1853	,618
	Evet	64	17,19	3,08		
Antisosyal niyet	Hayır	61	23,67	2,30	1631	,108
	Evet	64	22,81	2,85		
Haklılık düşünceleri	Hayır	61	16,57	2,18	1896,50	,781
	Evet	64	16,41	2,42		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların daha önce suça tanık olmalarıyla suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeğinin karşılaştırılması tablo XXIX’da verilmiştir. Verilerin analizi için non-parametrik Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Veriler karşılaştırıldığında; suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, şiddete yönelik tutumlar, antisosyal niyet, haklılık düşünceleri alt boyutları ile suça tanık olmaları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Suça tanık olmalarıyla ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Daha önce hiçbir suça tanık olmayan katılımcıların ilişkilere yönelik tutumlar alt boyut puan ortalamaları suça tanık olmuş katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo XXX. Daha Önce Bir Suçun Mağduru Olma ile SYTİÖ Karşılaştırılması

Daha önce hiçbir suçun mağduru oldunuz mu?		n	Ortalama	ss	Mann Whitney U	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Hayır	86	1,14	3,94	1594,50	,500
	Evet	39	1,31	3,93		
İlişkilere yönelik tutumlar	Hayır	86	20,08	1,93	1522	,399
	Evet	39	19,85	1,89		
Şiddete yönelik tutumlar	Hayır	86	17,34	3,06	1547	,480
	Evet	39	17,21	2,84		
Antisosyal niyet	Hayır	86	23,33	2,49	1612	,725
	Evet	39	23,03	2,92		
Haklılık düşünceleri	Hayır	86	16,55	2,28	1567,50	,555
	Evet	39	16,36	2,36		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların daha önce herhangi bir suçun mağduru olma durumları ile Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği karşılaştırılması tablo XXX'da verilmiştir. Verilerin analizi için non-parametrik Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Veriler karşılaştırıldığında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo XXXI. Ailede ve Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile SYTİÖ Karşılaştırması

Çevrenizde Hiç Suç İşlemiş Ya Da Suça Karışmış Biri Oldu Mu?		N	Ortalama	ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Ailemde Var	9	1,67	2,64	4,272	,118
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	1,79	5,30		
	Hayır Yok	58	0,52	1,86		
	Ailemde Var	9	19	1,87		
İlişkilere yönelik tutumlar	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	19,31	2,12	22,569	,000**
	Hayır Yok	58	20,86	1,27		
	Ailemde Var	9	17,56	3,04		
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	16,97	3,04		
Şiddete yönelik tutumlar	Hayır Yok	58	17,59	2,93	1,921	,383
	Ailemde Var	9	22,44	2,06		
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	22,74	2,79		
	Hayır Yok	58	23,84	2,41		
Antisosyal niyet	Ailemde Var	9	16	2,55	8,389	,015*
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	16,45	2,52		
	Hayır Yok	58	16,60	2,05		
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	16,45	2,52		
Haklılık düşünceleri	Hayır Yok	58	16,60	2,05	,599	,741
	Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var	58	16,45	2,52		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların çevresinde suç işleyen kişilerin olması ile Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği karşılaştırması tablo XXXI'de verilmiştir. Veriler karşılaştırıldığında; suç

davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, şiddete yönelik tutumlar, haklılık düşünceleri alt boyutları ile çevresinde suç işleyen kişilerin olması arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Çevresinde suç işleyen kişilerin olması ile ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Non-parametrik Kruskal Wallis testi sonucuna göre; ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu için, çevresinde suç işleyen kişilerin bulunmadığı katılımcılar ile ailesinde ve yakın çevresinde suç işleyen kişilerin bulunduğu katılımcılar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Çevresinde suç işleyen kişilerin olmadığı katılımcıların ilişkilere yönelik tutumlar alt boyut puan ortalamaları ailesinde ve yakın çevresinde suç işleyen kişilerin bulunduğu katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Antisosyal niyet al boyutu için, çevresinde suç işleyen kişilerin bulunmadığı katılımcılar ile yakın çevresinde suç işleyen kişilerin bulunduğu katılımcılar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Çevresinde suç işleyen kişilerin bulunmadığı katılımcıların antisosyal niyet alt boyut puan ortalamaları yakın çevresinde suç işleyen kişilerin bulunduğu katılımcılara göre daha yüksektir.

Tablo XXXII. Suçlularla İlgili Ders veya Etkinliğe Katılma Durumuyla SYTİÖ Karşılaştırması
Daha Öncesinde Suçluluk Ya Da Suçlularla

İlgili Bir Etkinliğe Katıldınız mı?		n	Ortalama	Ss	Kruskall Wallis H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	0,76	1,84		
	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb.	25	1,04	4,43		
	Etkinliğe Katıldım				1,647	,649
	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	0,92	2,13		
	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	2,40	6,76		
	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	20,59	1,49	6,350	,096

İlişkilere yönelik tutumlar	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb.	25	19,40	2,08		
	Etkinliğe Katıldım					
	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	19,87	1,87		
	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	19,96	2,22		
Şiddete yönelik tutumlar	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	17,14	3,19		
	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb.	25	18,52	1,75		
	Etkinliğe Katıldım					
	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	16,82	3,40		
Antisosyal niyet	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	17,04	2,82		
	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	23,57	2,46		
	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb.	25	23,32	2,30		
	Etkinliğe Katıldım					
Haklılık düşünceleri	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	23,21	2,83		
	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	22,68	2,88		
	Konuya İlişkin Ders Aldım	37	16,51	1,86		
	Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb.	25	17,28	2,18		
	Etkinliğe Katıldım					
	Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım	38	16,39	2,40		
	Herhangi bir etkinliğe katılmadım	25	15,80	2,70		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların daha önce suçluluk ya da suçlarla ilgili bir etkinliğe katılma durumları ile suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeğinin karşılaştırması tablo XXXII’de verilmiştir. Non-parametrik Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Karşılaştırma yapıldığında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.5. Suça Tanık Olma, Suçun Mağduru Olma ve Aile ile Yakın Çevrede Suça Karışmış

Kişi Bulunması ile Adalet Mekanizmasına Güven Arasındaki İlişki

Tablo XXXIII. Daha Önce Bir Suça Tanık Olma Durumu ile Adalet Mekanizmasına Güvenin Karşılaştırılması

		Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?					x ²	p
			Güvenmem	Kısmen Güvenirim	Güvenirim	Toplam		
Daha önce hiç bir suça tanık oldunuz mu?	Hayır	N	10	37	14	61	1,796	,407
		%	16,4%	60,7%	23,0%	100,0%		
	Evet	N	10	45	9	64		
		%	15,6%	70,3%	14,1%	100,0%		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların suça tanık olmaları ile adalet mekanizmasına güvenmeleri arasındaki ilişki tablo XXXIII’te verilmiştir. Verilerin analizi için non-parametrik ki-kare testi kullanılmıştır. Veriler karşılaştırıldığında aralarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XXXIV. Daha Önce Bir Suçun Mağduru Olma ile Adalet Mekanizmasına Güvenin Karşılaştırılması

		Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?				Toplam	x ²	p
		Güvenmem	Kısmen Güvenirim	Güvenirim				
Daha öncesinde bir suçun mağduru oldunuz mu?	Hayır	N	9	56	21	86	10,7 14	,005**
		%	10,5%	65,1%	24,4%	100,0%		
	Evet	n	11	26	2	39		
		%	28,2%	66,7%	5,1%	100,0%		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların daha öncesinde herhangi bir suç mağduru olmalarıyla adalet mekanizmasına güvenmeleri arasındaki ilişki tablo XXXIV'te verilmiştir. Veri analizi için non-parametrik ki-kare testi kullanılmıştır. Karşılaştırma sonucunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Herhangi bir suç mağduru olmayan katılımcıların %10,5'i adalet mekanizmasına güvenmediğini, %65,1'i kısmen güvendiğini, %24,4'ü ise güvendiğini belirtmiştir. Herhangi bir suç mağduru olan katılımcıların %28,2'si adalet mekanizmasına güvenmediğini, %66,7'si kısmen güvendiğini, %5,1'i ise güvendiğini belirtmiştir. Buna göre herhangi bir suç mağduru olmadığını ifade eden katılımcılar, daha önce bir suçun mağduru olmuş olan katılımcılara göre adalete daha az güvendiğini ya da kısmen güvendiğini belirtmiştir.

Tablo XXXV. Ailede ve Yakın Çevrede Suça Karışmış Kişi Bulunması ile Adalet Mekanizmasına Güvenin Karşılaştırması

			Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?			Toplam	x ²	p
			Güvenmem	Kısmen Güvenirim	Güvenirim			
Çevrenizde Hiç Suç İşlemiş Ya Da Suça Karışmış Biri Oldu Mu?	Ailemde	n	4	4	1	9	8,006	,091
	Var	%	44,4%	44,4%	11,1%	100,0%		
	Yakın Çevremde	n	8	36	14	58		
	(Komşu, Akraba	%	13,8%	62,1%	24,1%	100,0%		
	Arkadaş Vs.) Var							
	Hayır Yok	n	8	42	8	58		
		%	13,8%	72,4%	13,8%	100,0%		

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların çevresinde suç işleyen kişilerin olmasıyla adalet mekanizmasına güveni arasındaki ilişkinin incelemesi tablo XXXV'te verilmiştir. Analiz için non-parametrik ki-kare testi kullanılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucunda anlamlı farklılık bulunamamıştır (p>0,05).

4.6. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği Korelasyonu

Tablo XXXVI. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler ile Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği Karşılaştırması

Suç Yönelik Tutumlar ve İlişkiler	Spearman's rho	Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	R	-,098
	p	,278
	n	125
İlişkilere yönelik tutumlar	R	,224
	p	,012*
	n	125
Şiddete yönelik tutumlar	R	-,228
	p	,011*
	n	125
Antisosyal niyet	R	,138
	p	,125
	n	125
Haklılık düşünceleri	R	-,094
	p	,295
	n	125

**p<,01, *p<,05

Katılımcıların Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği ile Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği verilerinin korelasyonu tablo XXXVI'da verilmiştir. Korelasyona bakıldığında; suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, antisosyal niyet alt boyutu ve haklılık düşünceleri alt boyutu ile suça yönelik algılar ölçeği arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Suçlulara yönelik algılar ölçeği ile Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeğinin ilişkilere yönelik tutumlar ve şiddete yönelik tutumlar alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Suçlulara yönelik algılar ölçeği ile ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Suçlulara yönelik algılar ölçeği ile şiddete yönelik tutumlar alt boyutu arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarını Suçlulara Yönelik Algıları ve Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkilerinin demografik sorularla birlikte değerlendirilerek meslek elemanlarının suç olgusuna ve suçlulara bakış açıları, bu düşüncelerin eğitim alma, çevrede suçlu birey bulunma, daha önce suçlularla çalışmış olma gibi faktörlerle ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma 125 kişi ile yapılmıştır. Katılımcıların %69,6'sını kadınlar oluşturmakta olup katılımcıların %46'sı 26-30 yaş aralığında bulunmaktadır. 74 kişi 1-5 yıldır sosyal hizmet alanında çalışıyor olduğunu belirtmiştir ve cevap verenlerin %72,8'ini lisans mezunları oluşturmaktadır. Çalışılan kurum olarak belediyeler %30,4 ile en yüksek orana sahiptir ve çoğunlukla yetişilen yerin özelliği sorusuna %56,8 oranla metropol – büyükşehir cevabı verilmiştir. Araştırmaya katılan bireyler, suçlularla birlikte çalışma durumuna %61,6 oranla 'hayır' cevabını vermiş olup adalet mekanizmasına %65,6 oranla kısmen güvendiğini belirtmiştir. Katılımcılar %51,2 oranla daha önce suça tanık olduklarını ve %68,8 oranla herhangi bir suçun mağduru olmadıklarını ifade etmişlerdir. Cevap verenlerin %46,4'ü yakın çevresinde suçlu veya suça karışmış birey olduğunu iletmış olup %30,4'ü daha önce hem suç veya suçluluğa ilişkin ders aldığını hem de seminer, konferans, panel gibi bir eğitici etkinliğe katıldığını belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre cinsiyet, yaş, çalışma süresi, eğitim, çalışılan yer, suçlularla birlikte çalışma durumları, yetişilen yer, adalete güven, suça tanık olma ve suçun mağduru olmanın sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara ilişkin algılarına etki etmediği ve bu başlıklarda anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Cinsiyetin suçlulara ilişkin algılarda anlamlı bir farklılık ifade etmiyor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gönültaş ve Öztürk'ün (2020) çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş olmakla birlikte kadınların erkeklere göre suçluya daha olumlu bir tutum geliştirdiğini gösteren (Selçuk, 2022) ve aynı zamanda kadınların

erkeklerle oranla suça karşı daha olumsuz düşüncelere sahip olduklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Walsh ve Schubotz, 2020).

Çalışmada ailede ve yakın çevrede suç işlemiş veya suça karışmış birey olmasının suçlulara yönelik algılarına etkisinin olduğu gözlemlenmiştir (Tablo XIX). Elde edilen sonuca göre ailesinde ve yakın çevresinde suça karışmış birey bulunan sosyal hizmet uzmanlarının Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği'nde aldıkları puanın suçlu tanıdığı olmayanlara göre daha düşük olduğu ve anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre suçlu bireyle aşinalığı olmayan sosyal çalışmacıların suçlulara dair daha olumsuz bir tutumları vardır. Yakın çevresinde suçlu tanıdığı olduğunu söyleyen sosyal çalışmacıların suçlulara yönelik daha pozitif bir yaklaşımları vardır. Toplumdaki suçluluk ve mağdurlukla karşı karşıya kalmanın kişilerin düşmancıl görüşe sahip olması ve sosyal kurallara uyumlarının azalmasının beklendiği çalışmalar (Simons ve Burt, 2011) bulunmasına rağmen suçu işleyen kişi bireyin yakını olduğunda bu durum değişerek daha olumlu bir tutum takınmalarına neden olmaktadır.

Öğrenme kuramına göre kişinin olumsuz özellikleri öncelikle ailesinden ve yakın çevresinden, daha sonra ise arkadaş çevresinden öğrendiği öne sürülmektedir. Bu durumda kişinin suç davranışında bulunmuş bir yakınının olmasının kişi sosyal hizmet uzmanı olsun olmasın kötü etkilemesi ya da kişinin suç davranışına ve suçlu bireylere karşı daha olumsuz tutum takınması beklenebilir. Bu doğrultuda ailede ve yakın çevrede suçlu birey olmasının kötü etkilerine örnek olarak hapisane mahkumlarıyla yapılan bir çalışmada en yaygın olumsuz aile yaşantılarından birinin %53.5 ile aile üyelerinden birinin hüküm giymesi olması (Altıntaş ve Bilici, 2018); ebeveynleri hüküm giymiş erkek çocukların, hüküm giymemiş fakat aralarında ayrılık ve kopma yaşanmış ebeveyni olanlara göre daha fazla suçlu davranış gösterdikleri ortaya konulması (Murray ve Farrington, 2008) gösterilebilir. Buna göre suça karışmış bir yakının olması kişinin suç işleme olasılığını arttırdığı öne sürülebilmekle beraber bu durumun sosyal hizmet uzmanlarının suç davranışına yönelmesini değil genel olarak suçlulara karşı daha

olumlu bir tutum içine girmesini sağlamıştır. Gönültaş ve Öztürk'ün (2020) yaptığı çalışmada ise daha farklı bir sonuç ortaya çıkmış ve suçluya olan aşinalık ile suçlulara karşı tutumla ilgili anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çalışmamızla paralel bir diğer çalışmada ise çevresinde suçlu veya suça karışmış birey bulunanların bulunmayanlara oranla suçlu algısının daha olumlu olduğu, suçlulara yönelik algılarının anlamlı ölçüde daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Ekiz, 2022).

Sosyal hizmet uzmanlarının tecrübelerine göre suça yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre alanda çalışma süresinin suça ilişkin algı ve tutumu etkilemediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Eğitim süresince ve sonrasında suç ve suçlulukla ilgili ders almanın ve etkinliğe katılmanın SAÖ ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Gönültaş ve Öztürk (2020)'ün çalışmasında suçluluğa dair bilgilenme şekli ve düzeyinin sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara yönelik tutumlarını etkileyeceği ön görülmüş ve herhangi bir etkinliğe katılmamış olan kişilerin hem ders hem etkinliğe katılmış kişilere göre suçluları algılamalarının değiştiği görülmüştür. Hazırlık öğrencileri ve sosyal hizmet öğrencileri arasında karşılaştırmalı olarak yapılan bir çalışmada da suçluluğa dair ders almış olan sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara dair tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür (Yıldız ve Tarı, 2019). Çalışmamızda bu doğrultuda anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamış olsa da 'hem ders aldım hem de bir etkinliğe katıldım' cevabı veren katılımcıların ortalamasının diğer cevapları verenlere göre daha yüksek olduğu görülmüş, bu sebeple suç ve suçlulara dair konu hakkında bilgilenmenin sosyal hizmet lisans mezunları arasında önemli bir yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır. Suç davranışı ve bu davranışı gerçekleştiren kişiler hakkında bilgi edinmek sosyal çalışmacıların bakışını değiştirecektir.

Bununla birlikte, sosyal hizmet uzmanlarının aldıkları eğitim ve derslerin değil çevrelerinde tanıdıkları birinin suç işlemiş olmasının suçlulara karşı toleranslarının daha yüksek

olmasına neden olduğu görülmüştür. Sosyal çalışmacıların suçlulara karşı ön yargılarının daha az olmasının nedeni aldıkları eğitim değil, suçlu tanındıklarının olmasıdır. Bu kişilerin yaşantılarına ilk elden tanık olmak eğitim ve derslerin verebileceğinden daha büyük bir anlayış sağladığı söylenebilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının suça yönelik tutum ve ilişkileri ile demografik özelliklerinin karşılaştırılması sonucunda yaş ile şiddete yönelik tutumlar alt boyutu anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo XXII). Buna göre 26-30 yaş arasındaki katılımcıların 31-40 yaş arasındaki katılımcılara göre şiddet davranışını daha çok destekledikleri sonucu elde edilmiştir. Bir araştırmaya göre katılımcıların yaşları büyüdükçe suça karşı daha negatif bir tutumlarının olduğu ortaya çıkmış (Borg ve Hermann, 2023), özellikle suç düşüncelerinin en uç noktaya ulaştığı genç yetişkinlik döneminden sonra kişinin yaşı ilerledikçe suç işlemeye daha olumsuz baktığı görülmüştür (McCall vd., 2013; Sweeten vd., 2013; Farrington, 1986). Buna göre araştırmamızda elde edilen 26-30 yaş arasının şiddet davranışına dair tutumlarının 31-40 yaş arasına göre daha pozitif olması, yani şiddet davranışını destekliyor olmaları yapılan araştırmalarla paralel olarak değerlendirilebilmektedir. Bir diğer araştırmada ise araştırmaya katılan kişilerin yaşlarıyla idam cezasını desteklemeleri arasında negatif bir ilişki bulunmuş; yaşı büyüdükçe idam cezasını olan desteğin düştüğü görülmüştür (Roche vd., 2016). Yaşın arttıkça şiddete yönelik tutumun azaldığıyla aynı doğrultuda bir sonuç elde edilmiştir.

Sosyal hizmet uzmanlarının alanda geçirdikleri çalışma süresi ile suça karışmış arkadaş sayısının karşılaştırılması sonucunda anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo XXIII). Bu sonuca göre alanda 1 yıldan az süredir çalışan sosyal hizmet uzmanlarının 1-5 yıl arası ve 6-10 yıl arası çalışan meslektaşlarına göre daha fazla sayıda suça karışmış arkadaşının olduğu görülmüştür. Üniversiteden yeni mezun olan ya da alanda yeni işe başlayan sosyal çalışmacıların arkadaşları arasında suça karışmış birey sıklığının fazla olması, sosyal hizmet uzmanlarının tecrübesizliğiyle açıklanabileceği gibi tecrübenin azlığı cevap veren

katılımcıların yaşlarının küçüklüğünü ve jenerasyon farklılığını işaret eder olarak yorumlanabilecek olması sebebiyle daha uzun süredir çalışan ve yaşları daha büyük olan meslektaşlarına göre suçlulara yönelik ön yargılarının daha az olduğu, bu sebeple daha fazla suça karışmış arkadaşlarının bulunduğu yorumu yapılabilir. Yapılan bir çalışmada genç ve yaşlı iki grubun suç algıları karşılaştırılmış ve yaşlı jenerasyonun gençlere göre daha tutucu bir tutum sergiledikleri ve suç olgusunu gençlere göre daha ciddi gördükleri, bu karşılaştırmada eğitim durumunun yüksekliğinin de bu sonuca etki ettiği görülmüştür (Torres ve Applewhite, 2004).

Sosyal hizmet uzmanlarının eğitim seviyelerinde SYTiÖ ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo XXIV). Elde edilen sonuca göre lisans mezunu katılımcıların yüksek lisans ve doktora mezunu katılımcılara göre ilişkilere yönelik tutumlar alt boyut puan ortalaması daha yüksektir. Lisans mezunu olan sosyal hizmet uzmanlarının yüksek lisans ve doktora mezunu olan meslektaşlarına göre suça karışmış bireylerle arkadaşlık kurmaya daha olumlu baktıkları görülmüştür. Elde edilen sonucun eğitim düzeyinin düşüklüğünden kaynaklandığı ve Beaver (1999) tarafından yapılan bir araştırmada verilen ‘danışanları tarafından şiddete maruz kalmış sosyal çalışanların büyük çoğunluğunun lisans mezunu olduğu’ bilgisi eğitim seviyesi düşüklüğünün şiddete uğrama ve şiddet gösterme eğilimini arttırdığı ilişkisini kurdurtabilmektedir. Fakat çalışmamıza katılan 125 kişiden 91’inin lisans mezunu olması sebebiyle elde edilen sonucun sağlıklı olmadığı düşünülmektedir. Sosyal çalışmacıların çalıştıkları yer, suçlularla çalışma durumları, yetiştikleri yer, suç ve suçlularla ilgili ders ve etkinliğe katılmaları ve adalete güvenleri ile SYTiÖ karşılaştırıldığında anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

Çalışmada yetişilen yerin özelliği ile SYTiÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülse de Wilson ve Kelling (2011)’in ‘kırık camlar’ teorisine göre kırık pencerelerin ve terk edilmiş binaların çoğunlukta olduğu bölgelerde kişilerin suça karışma olasılıklarının yakalanmayacaklarını düşündükleri için daha yüksek olduğu ön görülmüştür (Lochner, 2007).

Bir diğ er örnekte ise Tayland’da yapılan bir çalışmada ülkenin medya tarafından suç oranı yüksek olarak gösterilen ve çevrede yaşayan kişilerin tehlikeli olarak gördüğü bölgenin sakinlerinin mahallelerinde suç oranının az olduğ nu düşündüklerini göstermiştir (Trimek ve Wuthijumnong, 2021). Bu sebeple kişilerin yetiştikleri yerin özelliklerinin suç algısını etkileyeceğ  düşünülmüş fakat anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

Sosyal çalışmacıların daha önce suça tanık olma durumları ile SYTi  ilişkilere yönelik alt boyutu arasında ve ailede ve yakın çevrede suç işleyen birey olması ile SYTi  ilişkilere yönelik alt boyut ve antisosyal niyet alt boyutu arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Tablo XXVIII, Tablo XXXI). Daha önce suça tanık olmayan sosyal hizmet uzmanlarının daha önce suça tanık olanlara göre suça karışmış bireylerle arkadaşlık yapmaya daha olumlu baktıkları gözlenmiştir. Suça tanık olma aile ve arkadaş gibi yakın çevrede olabileceken tamamen alakasız bir anda ve yerde de olabilmektedir. Özellikle aile ve arkadaş çevresi içinde suça tanık olmak kişinin karakterini erken yaştan belirleyebilmektedir. Bazı araştırmacılar bir  ocuğ n içinde büyüdüğü ortamda suç işlemiş olan yakının olması, suça şahit olması ya da çok fazla şiddet ve suç içerikli medya tüketmesinin yetişkinliğ  geçişte ve yetişkinliğ nde suç davranışının ortaya çıkmasına sebep olacağını ileri sürmektedir. Özellikle hormonal olarak hala gelişmekte olan ve kendini gerçekleştirmek için bir ortama uyum sağlaması gerektiğ ni düşünen ergenlerin çevresinden etkil nerek suç işleyebilecek olması ihtimali birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiş (Bunge, 2006), birçok araştırma da suç işlemiş kişilerle yapılan arkadaşlıkların bireyin kendisinin de suç işlemesiyle sonuçlandığını ortaya koymuştur (Shagufta, 2020). Arkadaşlarının etkisiyle bir kez suç işleyen bireyin nasıl suç işleyeceğ ni öğrenmiş olması nedeniyle davranışı tekrarlayacağ  ifade edilmiştir (Simane-Vigante vd., 2017). Sadece suç davranışının g sterildiğ  ya da cezaevine giren arkadaşlara değ l aile  yesi ve bir yakına sahip olmak da kişinin ilişkilerini ve davranışlarını etkileyecektir.  rneğ n mahkûmiyet geçmişi olan annelerle yapılan bir

çalışmada annenin yokluğunun yetişkin çocukta denetimli serbestlik ve hüküm giyme oranını %75'e kadar arttırdığı görülmüştür (Huebner ve Gustafson, 2007). Bir diğer araştırmada hapis geçmişi olan ebeveynlerin çocuklarına diğer ebeveynlere göre daha fazla kötü davranışta bulundukları ve çocuklara daha az ebeveynlik yaptıklarının görüldüğü aktarılmıştır (Chavira vd., 2018). Tutuklu erkek ergenlerle yapılan bir çalışmada ise ergenlerin suç işleme sebebi olarak %55 oranında arkadaş çevresinin etkili olduğunu söylemiş (Kiremitçi, 2008), Pakistan'da bir cezaevinde yapılan bir araştırmaya göre ise suç davranışı çoğunlukla suç geçmişi bulunan arkadaşlardan ve yakınlardan öğrenildiği sonucuna varılmıştır (Ahmad ve Ali, 2015). Yapılan bir meta analize göre ise ebeveynin suça karışmış olması çocuğun suç davranışında bulunma riskini arttırmaktadır (Basemer vd., 2017). Aksini iddia eden araştırmalara rağmen suça tanık olan sosyal hizmet uzmanlarının suçlularla arkadaşlık kurma konusunda çekingen davranmayacakları sonucu elde edilmiştir. Buna sebep olarak sosyal hizmet lisans eğitiminde suç ve suçlulara ilişkin verilen derslerin meslek elemanlarında temel ve yansız bir bakış açısı geliştirilmesine yardımcı olduğu gösterilebilir.

Suçta tanık olma ile SYTİÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş olsa da suçun mağduru olma ile herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Hayatın özellikle çocukluk döneminde aile içi şiddet, ihmal ve istismar, kötü muameleye maruz kalma gibi suçun mağduru olma durumu yetişkinlikte bireylerde gelişimsel problemler yaratacağı ve kişinin kendisinin de suç davranışına yöneleceği pek çok araştırmada ifade edilmiştir. Literatürdeki en göze çarpan bulgu ciddi suçlar, saldırı suçları ve kronikleşmiş suç işleyen genç suçluların daha az şiddetli ve saldırı içermeyen suçlar işleyen genç suçlulara göre orantısız olarak çocukluklarında travma, istismar, ihmal ve kötü muameleye maruz kalmış olduklarını göstermektedir (Dierkhising vd., 2013; Fox vd., 2014). Bireyin ilk karşılaştığı yetişkin grubu olan ailede ebeveynlerinin sorunlarını şiddetle çözdüğünü gören çocuk bu davranışı mantık çerçevesine oturtup içselleştirecek, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde aynı problem çözme davranışını

sürdürmeye devam edecektir. Buna göre çocuklukta cinsel istismar mağduru olmuş kişilerin hayatlarının özellikle gençlik dönemlerinde saldırı suçlarında bulunma ihtimalleri diğer çocuklara göre daha yüksek olmaktadır (McGrath vd., 2011). 1976 yılında yapılan araştırmada Amerika’da işlenen cinayetlerin dörtte birinin bir aile üyesinin diğer aile üyesini öldürmesi olduğu, bunların da yarısının eşlerin birbirini öldürmesinden oluştuğu ifade edilmiştir (Wolfgang, 1976). Bir diğer araştırmada ise fiziksel istismar, test edilen üç suç tipiyle de anlamlı bir ilişki göstermiş ve dürtüsellüğün şiddet suçlarıyla bir bağlantısının olmadığı görülmüştür (Shin vd., 2016). Daha önce ihmal ve istismara uğramış deney grubu ile daha önce olumsuz deneyim yaşamamış kontrol grubu arasında yapılan bir başka çalışmada genel olarak bütün suç tiplerinde ihmal ve istismar görmüş katılımcıların kontrol grubu katılımcılarına göre daha fazla suç işledikleri ve hüküm giydikleri görülmüştür (Widom, 1989). Başka bir istatistiksel çalışmada istismara ve ihmale maruz kalmış çocuklardan %19.6’sı ergenlikte suç işlemekten dolayı hüküm giymişken kontrol grubunda bu oran %4.1’dir. Yetişkinlikte tutuklanmada ise bu oran ihmal ve istismara uğramış kişilerde %41.7 iken kontrol grubunda %21 olduğu görülmüştür (English vd., 2002). Bütün bu araştırma sonuçlarına bakıldığında kişinin çocukken ya da ergenlikte suçun mağduru olmasının yaşamının ileriki dönemlerinde suçlu konumuna gelebileceğini göstermektedir. Çalışmamızda her ne kadar suç mağduru olma ile suça ve suçluya dair tutumlarda anlamlı farklılık görülme de literatür, mağduriyetin kişiyi olumsuz olarak etkileyeceğini söylemektedir.

Katılımcıların ailelerinde ve çevrelerinde suça karışmış tanıdıkları olmayanların ilişkiler ve antisosyal alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Buna göre ailesinde ve çevresinde suça karışmış birey olmayan sosyal çalışmacılar suçlularla arkadaşlık kurmaya ve antisosyal davranışlar göstermeye daha olumlu baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekteki antisosyal niyet alt boyutu hırsızlık yapmak, şiddet uygulamak, kavgaya karışmak, kuralları yok saymak gibi davranışlar hakkında sorulardır. Bu soruları onaylar yanıt vermek

antisosyal niyet alt boyutunda yüksek puan almaya sebep olmaktadır. Onaylar cevap verilen bu maddelerin her biri suç işleme niyetini göstermektedir. Buna göre suç işleyen yakın tanıdığı olmayan sosyal çalışmacıların suç işlemeye yönelik onaylar tavırları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumu açıklamak için sosyal yapı teorilerine atıf yapılabilir. Bu teoriler, suç davranışının toplumun yapısına bağlı olarak ortaya çıkan toplumun bir ürünü olduğunu ifade ederler. Ulaşılmak istenen hedeflere çeşitli engeller sebebiyle ulaşılamamasından dolayı suçun ortaya çıktığını iddia eden gerilim teorisi, kişinin emellerine ulaşmak için kanun dışı yollara başvurduğunu söyler (Burton Jr ve Cullen, 1992). Eşit şartlarda doğan insanlar, diğer sınıflarla aynı statüye erişebilmek için yetersiz olan eğitim ve iş gibi fırsatları yasal olmayan yollardan elde etmeye çalışırlar (Kaner, 1992). ‘Hayatta kalmak için çalmak kabul edilebilir bir durumdur’ maddesine katılan bir sosyal hizmet uzmanı aslında eşit şartlara sahip olmayan ve temel ihtiyacını karşılamak durumunda olan bir bireyin suç işliyor olsa dahi bu ihtiyacını gidermesi gerektiğini ya da ‘iyi bir sebep için suç işlerim’ maddesine katılan bir sosyal çalışmacı kendi ahlaki değerleri üzerinden bu soruyu değerlendirerek örneğin bir cinsel istismar failinin şiddeti hak ettiğini düşünmektedir. Böyle bir düşünce ise bireyin duruma kendi ahlaki çerçevesinden bakmasından kaynaklanacaktır. Ahlaki görüş kişiliğe derince gömülerek bireyin kim olduğunu ya da kim olduğunu düşündüğünü ortaya koyar. Ahlaki inançlar, kişinin düşünce ve davranışlarını kişi farkında olmadan etkileyerek bu ahlak anlayışı bilerek ya da bilmeden çiğnendiğinde suçluluk ve duygusal sıkıntı gibi sonuçlara yol açabilir. Buna rağmen içselleştirilmiş ahlaki değerleri olan kişi suç işlemeyi aklından geçirmişse bunun sebebi kötü bir duygudan kaçınma isteği, prensiplerine göre davranma sonucunda elde edilecek güzel duygu güdüsü düşüncesi olabilir (Tittle vd., 2010).

Katılımcıların bir suçun mağduru olma, bir suça tanık olma ve ailesinde ve çevresinde suça karışmış birey olma ile adalet mekanizmasına güvenleri karşılaştırıldığında sadece suç mağduru olma ile adalet mekanizmasına güven arasında

anlamli bir farklılık bulunmuştur (Tablo XXXIV). Elde edilen sonuca göre herhangi bir suçun mağduru olmayan kişilerin bir suçun mağduru olmuş katılımcılara göre adalet mekanizmasına daha az güvendikleri ve ‘hiç güvenmiyorum’ ile ‘kısmen güveniyorum’ seçeneklerini işaretledikleri görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle daha önce suç mağduru olmuş sosyal çalışmacıların adalet mekanizması ile ilişkilerin daha olumlu olduğu yorumu yapılabilir. Bu durumun sebebi olarak mağdur konumundaki bireyin polis, hâkim, savcı gibi adalet mekanizması çalışanlarından olumlu ve iş çözücü bir dönüt almış olmaları gösterilebilir fakat bu konuda fikir yürütülecek kadar detaylı bir sonuç elde edilmemiştir. Adalet sistemine olan güvenle ilgili yapılan çalışmalarda adalet mekanizmasının zengin bireyleri koruyup sisteme dahil olmalarını engellemesi sebebiyle suçun alt sınıflarda yoğunlaşmasına sebep olması (Bonger, 1916), kişinin kendisinin ya da bir aile üyesinin denetimli serbestlik ihlali yaptığıının iddia edilmesi (Smoyer vd., 2015) sebebiyle buna karar veren adalet çalışanlarının haksızlık yaptığıının düşünülmesi gibi nedenlerle adalet sistemine güvenin düşük olduğu görülmüştür. Hukuk ve düzeni sağlamakla görevli kurumların ne kadar düzgün ve eşit işlediği düşünülürse insanların da bu kurumlara ve birbirlerine o derece güveneceklerdir (Rothstein ve Stolle, 2008). Suçla bağlantılı güvenlik hissi, adalet kurumlarına olan güven hissini de etkilemektedir ve kişi kendini suça karşı ne kadar güvende hissediyorsa aslında adalet mekanizmasına karşı da o kadar güven duyuyor demektir (Berg ve Johansson, 2016). Polisin suçu çözmede ve mağdura yardım etmede ne kadar etkili olduğuyla paralel olarak polise duyulan güven de artacak, aynı şekilde mağdur olmaktan korkan bireylerin de polise duyduğu güven korunma ihtiyacı sebebiyle yüksek olacaktır (Boateng, 2017). Hukuka ve polise olan güvenin derecesi bireylerin iyilik hallerini de etkilemekte (Hudson, 2006) ve devletin adalet kurumlarına güven arttıkça kişinin mutluluğunun ve çevresine güvenini de arttıracaktır. Adalet mekanizmalarına güvenen birey tanımadığı kişilere de daha kolay güvenecektir

(Spadaro vd., 2020), çünkü mağduriyet yaşaması durumunda polisin ve hukukun yanında olduğunu bilmektedir.

Yapılan Suçlulara Yönelik Algılar ve Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler ölçeklerinin korelasyonuna bakıldığında SAÖ ile SYTiÖ İlişkilere Yönelik Tutumlar alt boyutu arasında pozitif yönlü, SAÖ ile SYTiÖ Şiddete Yönelik Tutumlar alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Tablo XXXVI). Diğer bir ifade ile SAÖ için alınan puan arttıkça ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunun da puanı artmaktadır. Fakat SAÖ için alınan puanın artması şiddete yönelik tutumlar alt boyutundan alınan puanı azaltmakta ya da tam tersine SAÖ puanı azaldıkça şiddete yönelik tutumlar alt boyutunun puanı artmaktadır. SAÖ’den alınan puanın yüksekliği “suçluların ahlaki-kişilik problemleri olan ve başta aileleri ve arkadaşları olmak üzere olumsuz sosyal ağlara sahip bireyler oldukları algısının yüksek olduğu” anlamına gelmektedir. Bu sebeple SAÖ puanı arttıkça SYTiÖ ilişkilere yönelik alt boyut puanının artması suçluları problemlili ve olumsuz çevresel bağları olan kişiler olarak gören sosyal hizmet uzmanlarının suça karışmış kişilerle arkadaşlık yapmadığı anlamına gelmektedir. SAÖ puanı arttıkça şiddete yönelik tutumlar alt boyut puanının azalması ise suçlular ne kadar ahlaksız ve problemlili olarak görülüyorsa şiddet o kadar desteklenmiyor anlamına gelmektedir. Suçlulara karşı tolerans düşüklüğünün suça dair de olumsuz tutuma neden olacağı düşünülmüş ve bu doğrultuda bir sonuç elde edilmiştir.

Suçluları “suçluların ahlaki-kişilik problemleri olan ve başta aileleri ve arkadaşları olmak üzere olumsuz sosyal ağlara sahip bireyler” olarak görmek sosyal hizmet etiği ve eğitimiyle ters düşmekle birlikte bu bireylerin suça karışmış kişilerle arkadaşlık yapmıyor olması istatistik açıdan tutarlıdır. Aynı şekilde suçluları “kötü” olarak görmenin artması sosyal çalışmacıların şiddet uygulamaya dair bir o kadar olumsuz bakış açısı gösterdiklerini ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının insana insan olduğu için değer vermesi (Sakarya, 2017), insanı merkezine alarak hümanist bir yaklaşım benimseyerek olup empati, insanın değerliliği, hak savunuculuğu gibi değerleri içeren bir alt yapıya sahip olması beklenmekte; insanı biyopsikososyal bir varlık olarak gören, “çevresi içinde birey” anlayışını benimseyen sosyal çalışmacıların suça karışmış kişilere karşı danışmanlık, bilirkişilik, güçlendiricilik rollerini üstlenmeleri gerekmektedir (Gönültaş ve Öztürk, 2020). Aile mahkemelerinde, çocuk mahkemelerinde, denetimli serbestlik hizmetlerinde, cezaevlerinde çalışan (Ekiz, 2022) ve bu sebeple suça karışmış kişiler ve bu kişilerin yakınlarıyla bire bir iletişim içerisinde bulunan sosyal hizmet uzmanlarının bu alanda bireylere tarafsız bir yaklaşım göstererek desteğe ihtiyacı olan kişiler için gerekli olan yardımı yapmaları gerekmektedir. Fakat araştırmamızla paralel bir şekilde, bir araştırma sosyal hizmet öğrencilerinin suçlulara karşı önyargılarının bulunduğunu göstermiştir (Yıldız ve Tarı, 2019). Araştırmamızda elde edilen suçlulara olumsuz özellik atfının artması ile suçlu bireylerle arkadaşlık kurma düzeyinin azalması da bu durumu göstermektedir. Özellikle suçun komplike yapısı gereği her türlü faktörün göz önünde bulundurulması gerekmesi sebebiyle sosyal hizmet, adli birimlerde iletişimde olduğu müracaatçılarla genelci sosyal hizmet kapsamında profesyonel yardımda bulunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının sistem teorisi ve genelci yaklaşımı benimseyerek yapacağı her türlü mesleki müdahale, suçlu ya da mağdur fark etmeksizin adli mercilere intikal etmiş bireylerin problemlerinin çözümü için daha geniş bir bakış açısı edinmelerini sağlayacaktır. Yapılan bir araştırma, sosyal yardım biriminde görevli sosyal çalışmacıların suç işlemenin nedeni olarak sadece biyolojik ve psikolojik faktörleri değil aynı zamanda bireyin ailesinin ve çevresinin de etkili olduğunu düşündüklerini ve hapis cezası yerine rehabilitasyonu tercih ettiklerini göstermiştir (Chui ve Chan, 2012). Fakat bireylere ‘suçlu’ etiketi yapıştırarak adalet mekanizmasına giren herkesi aynı kefeye koymak bireye ihtiyacı olan rehabilitasyon ve diğer imkanların sağlanmasında engel oluştıracaktır.

Sosyal hizmet uzmanlarının bireyin işlediği suçta ve bu suçun nedenine göre bireysel bir ahlak ve haklılık temelinden değerlendirme yapmaları ve suçluları sadece olumsuz özellikleri olan kötü bireyler olarak görmelerinin yerine bir adım geri çekilip olayı, suçluyu, mağduru ve çevresini bir bütün olarak görmeleri ve bu şekilde bir müdahale planı hazırlamaları gerekmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara yönelik algıları ile suça yönelik tutum ve ilişkilerinin demografik sorular ile ilişkisini araştırmak ve elde edilen sonuçlar bağlamında sosyal hizmet uzmanlarının bire bir çalıştıkları bu dezavantajlı grup karşısında kendi tutumlarından ne kadar etkilendikleri kıyaslanmak istenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın hipotezleri ve elde edilen çıktıları şu şekildedir:

1) Sosyal hizmet uzmanlarının birlikte en fazla zaman geçirdiği kişilerin suç

kayıtlarının olması suçlulara yönelik algılarını pozitif yönde etkiler. Araştırmada kullanılan ölçeklerden SYTİÖ iki aşamalı olup ilk aşamasında en çok zaman geçirilen dört kişi ve bu kişilerin suç davranışı durumları sorulmuştur. Buradan hareketle bu dört kişide suç davranışı gösteren birinin olmasının sosyal çalışmacıların suçlulara yönelik algılarını etkileyeceği ön görülmüş fakat anlamlı bir farklılık olmadığı çıktısı alınmıştır. Bu dört kişide suç davranışı gösteren yakını bulunan sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara dair ön yargı ve algılarının kırılmış olması beklenmiş, bu doğrultuda istatistiksel anlam elde edilememiştir. Buna karşın çevrelerinde suçlu birey olduğunu ifade eden sosyal çalışmacıların SAÖ puanları anlamlı bir şekilde düşük çıkmış ve buradan hareketler suçlu tanıdığı olan sosyal hizmet uzmanlarının suçlu bireylere daha toleranslı olduğu, daha olumlu bir tutumlarının olduğu görülmüştür. En fazla zaman geçirilen dört kişinin suç kayıtlarının olma durumlarının suçlulara yönelik algılarını etkilememiş olması çevrelerinde bulunan bu suçlu bireylerle çok fazla zaman geçirmiyor olmaları olarak yorumlanabilmektedir.

2) Sosyal hizmet uzmanlarının suç konusunda ders ve etkinlik katılımlarının olması

suça ve suçluya yönelik tutumlarını pozitif yönde etkiler. Sosyal çalışmacıların özellikle lisans eğitimleri sırasında suç ve suçluya dair ders görmüş ve eğitim almış olmaları beklenmektedir. Bu sebeple meslek elemanlarının suç olgusuna ve suçlu

bireylere bakışlarının eğitim alıp almamaya göre farklılaşacağı hipotezi ortaya atılmış fakat herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı gözlenmiştir. Soruya verilen cevapların birbirlerine çok yakın olduğu, katılımcıların neredeyse eşit düzeyde konuya dair ders aldığı, bir etkinliğe katıldığı, her ikisine de katıldığı ve hiçbirini yapmadığı cevaplarını verdiği görülmüş ve elde edilen cevap ortalamalarının yakınlığı sebebiyle istatistiksel anlam bulunamamıştır.

3) Sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet, yaş, tecrübe, eğitim durumları, suçlularla çalışıp çalışmıyor olmaları, yetiştikleri yer ve adalet mekanizmasına karşı duydukları güven suça ve suçluya yönelik tutumlarını anlamlı bir şekilde etkiler.

Yapılan analiz sonucu bu hipotezi doğrulayacak çıktı elde edilememiş, hiçbiri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kadınların şiddet suçu korkusunun erkeklerden daha fazla olduğu göz önüne alındığında (Cops ve Pleysier, 2011; Pain, 2000; Sutton ve Farrall, 2005) ve katılımcı dağılımında kadınların erkeklerden daha fazla olması sebebiyle suça ve suçlulara karşı daha olumsuz bir tutumlarının olması beklenmiş fakat böyle bir sonuç elde edilmemiştir. Adalet mekanizmasına duyulan güvenin derecesinin suçlu bireye dair algıyı ve suç davranışına yönelik tutumu değiştireceği ön görülmüş fakat buna dair anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4) Sosyal hizmet uzmanlarının suça tanık olma, suçun mağduru olma, yakın çevresinde suç işlemiş birisinin olması durumlarında adalet mekanizmasına güvenlerinin düşeceği ön görülmüştür. Suç mağduru olan sosyal çalışmacıların adalet mekanizmasına herhangi bir suçun mağduru olmayanlardan daha fazla güvendiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre mağduriyet durumunda adalet mekanizmasından destek almanın kişide güven yarattığı söylenebilmektedir. Buna karşın bir suça şahit olma ya da ailede ve yakın çevrede suçlu birey olmasının adalet mekanizmasına karşı tutuma dair anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

5) **Sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara yönelik algıları ile suça yönelik tutumları paralel olarak olumludur.** Bu hipotez doğrultusunda yapılan korelasyon analizi sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara yönelik yargıları ne kadar olumsuzsa SYTiÖ ölçeğinin ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda o kadar yüksek puan aldıkları, diğer bir değişle suçlularla arkadaşlığı ve ilişkiyi o derece reddettikleri; şiddete yönelik alt boyutunda ise o denli düşük puan aldıkları, diğer bir değişle suçlulara dair olumsuz yargıları yüksek olan sosyal çalışmacıların şiddet davranışına dair o derece olumsuz yargı besledikleri görülmüştür.

Yapılan araştırma dahilinde alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarıyla yapılan suçlulara yönelik algı ve suça yönelik tutumlar ve ilişkiler kapsamında yapılmış araştırma bulunmamaktadır. Suçlulara yönelik algılarla ilgili yapılan araştırmaların sosyal hizmet uzmanlarıyla değil sosyal hizmet öğrencileriyle yapıldığı görülmüş, suça yönelik tutumlar ve ilişkilere yönelik ise sosyal hizmet bağlamında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan araştırmamızın dört yıl boyunca lisans dersleri ve ekstra eğitimler olarak yetişip mezun olan sosyal hizmet uzmanlarının, bire bir iletişimde olarak çalıştıkları ve çalışacakları suçlulara yönelik tutumlarını değerlendirmenin hem literatüre hem de alanda çalışan uzmanlara katkısının olacağı düşünülmektedir. Araştırma bağlamında:

- Toplum tarafından ötekileştirilmiş olan suçluların profesyonel destek görmesi gereken sosyal hizmet uzmanlarından kişisel nedenler ve tutumlardan ötürü ‘insana insan olduğu için saygı duyma’ anlayışını terk etmeden müdahale edebilmek için meslek elemanlarının kendi tutum ve davranışlarının farkında olmaları gerektiği ön görülmektedir.
- Suça yönelik tutum ve ilişkilerin, suçluyu bir birey olarak görmekten öte ‘kötü, ahlaksız’ sıfatlarıyla görmenin, dezavantajlı bireylere yönelik kişisel ön yargıların bireylerin yaşadığı dışlanmışlık durumunu kötüleştirdiği bilinmektedir.

- Suç ve suçluya dair eğitim almış olmanın, tecrübenin ya da yaşı ötesinde; sosyal çalışmacıların suçlu bir tanıdıklarının olup olmamasına göre bir yargı geliştirdikleri ve günlük hayatlarında bu yargıyı sürdürdükleri görülmüştür. Bu durumda sosyal hizmet uzmanının, en temel etik ilke olan “insana insan olduğu için değer verme” yargısını içselleştirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmada suça aşina olanların, yani sosyal çevreleri içinde suçlu bireylerin bulunduğunu ifade edenlerin, suçlulara yönelik ön yargılarının daha az olduğu; alınan eğitimin kişisel yargılara mani olmadığı ve çalışma alanlarından biri suçluluk olan sosyal hizmet uzmanlarının suçlulara karşı olumsuz ön yargılarının bulunduğu; suçlulara dair olumsuz tutumda olmanın suç davranışı ekseninde özellikle antisosyal davranış gösterme alt boyutunda da olumsuz bir tutuma sahip olmaya neden olduğu; suç mağduru olmanın sosyal hizmet uzmanlarında adalete güveni olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Adalet mekanizmasının içinde çalışan meslek elemanı olarak yer alan sosyal çalışmacıların suçlulara ve suç davranışına yönelik olumsuz tutumlarını profesyonel olarak icra ettikleri mesleklerine yansıtılmaları gerektiği ve bireyi ihtiyacı olan kaynağa yönlendirmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Konuda yapılacak olan gelecek çalışmalarda kadın ve erkek katılımcı sayılarının kontrol edilmesi, suça ve suçluya yönelik yargı bağlamında adalet bakanlığı çalışanları ile diğer bakanlık ve kurumlarda çalışanların arasında karşılaştırma yapılması, katılımcıların suçlu olarak tanımladıkları yakınlarının işledikleri suçun niteliğinin sorulması, ailede ve çevrede suç davranışı göstermiş yakınının olması düzleminde bu kişilerle alakalı samimiyet, zaman geçirme, katılımcı kaç yaşındayken birey suç işledi gibi daha ilintili sorular sorulması önerilmektedir.

7. KAYNAKÇA

- Agnew, R., & Brezina, T. (2019). General Strain Theory. M. D. Krohn, N. Hendrix, G. P. Hall, & A. J. Lizotte (Dü) içinde, *Handbook on Crime and Deviance. Handbooks of Sociology and Social Research* (s. 145-160). İsviçre: Springer Cham.
- Ahmad, F., & Ali, R. (2015, Ekim). The Motivation for Crimes: Experiences of Criminals From District Jail Karak, Khyber Pakhtunkwa, Pakistan. *Pakistan Journal of Criminology*, 7(4), s. 16-28.
- Akers, R. L., & Jennings, W. G. (2019). The Social Learning Theory of Crime and Deviance. M. D. Krohn, N. Hendrix, G. P. Hall, & A. J. Lizotte (Dü) içinde, *Handbook on Crime and Deviance* (s. 113-129). İsviçre: Springer, Cham.
- Altıntaş, M., & Bilici, M. (2018). Evaluation of Childhood Trauma With Respect to Criminal Behavior, Dissociative Experiences, Adverse Family Experiences and Psychiatric Backgrounds Among Prison Inmates. *Comprehensive Psychiatry*, 82, s. 100-107.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Basemer, S., Ahmad, S. I., Hinshaw, S. P., & Farrington, D. P. (2017). A Systematic Review and Meta-Analysis of the Intergenerational Transmission of Criminal Behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 37, s. 161-178.
- Beaver, H. W. (1999). Client Violence Against Professional Social Workers: Frequency, Worker Characteristics, and Impact on Worker Job Satisfaction, Burnout, and Health. Arkansas.

- Berg, M., & Johansson, T. (2016). Trust and Safety in The Segregated City: Contextualizing The Relationship Between Institutional Trust, Crime-Related Insecurity and Generalized Trust. *Scandinavian Political Studies*, 39(4), s. 458-481.
- Bernburg, J. G. (2019). Labeling Theory. M. D. Krohn, N. Hendrix, G. P. Hall, & A. J. Lizotte (Dü) içinde, *Handbooks of Sociology and Social Research: Handbook on Crime and Deviance* (s. 179-196). İsviçre: Springer.
- Bilgiç, Ş. (2014). Mahkumların Suç Algısı. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), s. 8-17.
- Bingöl, İ. (2022). Sosyolojik Suç Teorilerine Kuramsal Bir Yaklaşım: Sosyal süreç Teorileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, s. 640-652.
- Boateng, F. D. (2017). Institutional Trust and Performance: A Study of The Police in Ghana. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, s. 1-19.
- Boduszek, D., McLaughlin, C. G., & Hyland, P. E. (2011). Criminal Attitudes of Ex-Prisoners: The Role of Personality, Criminal Friends and Recidivism. *Internet Journal of Criminology*, s. 1-10. www.internetjournalofcriminology.com adresinden alındı
- Bonger, W. (1916). *Criminality and Economic Conditions*. Indiana: Indiana University Press.
- Borg, I., & Hermann, D. (2023). Attitudes Towrd Crime(s) and Their Relations to Gender, Age, and Personal Values. *Current Research in Behavioral Sciences*, 4, s. 1-9.
- Bunge, M. (2006). A Systemic Perspective on Crime. P.-O. H. Wikström, & R. J. Sampson içinde, *The Explanation of Crime: Context, Mechanisms, and Development* (s. 8-30). New York: Cambridge University Press.
- Burkay, S. (2008, Ekim). Teorik Çerçeve ve Suç. *ETHOS: Felsefe ve Topşumsal Bilimlerde Diyaloglar*, s. 1-15.

- Burton, Jr, V. S., & Cullen, F. T. (1992). The Empirical Status of Strain Theory. *Journal of Crime and Justice*, 15(2), s. 1-30.
- Chavira, D., Fowler, P. J., & Jason, L. A. (2018). Parenting and The Association Between Maternal Criminal Justice Involvement and Adolescent Delinquency. *Children and Youth Services Review*, 87, s. 114-122.
- Chen, C.-A., & Howitt, D. (2007). Different Crime Types and Moral Reasoning Development in Young Offenders Compared With Non-Offender Controls. *Psychology, Crime and Law*, s. 405-416.
- Chui, W. H., & Chan, H. C. (2012). Outreach Social Workers For At-Risk Youth: A Test of Their Attitudes Towards Crime and Young Offenders in Hong Kong. *Children and Youth Services Review*, s. 2273-2279.
- Cohen, A. B., & Koenig, H. G. (2003). Religion, Religiosity and Spirituality in the Biopsychosocial Model of Health and Ageing. *Ageing International*(28), s. 215-241.
- Cops, D., & Pleysier, S. (2011). 'Doing Gender' in Fear of Crime: The Impact of Gender Identity on Reported Levels of Fear of Crime in Adolescents and Young Adults. *The British Journal of Criminology*, 51(1), s. 58-74.
- Côté-Lussier, C. (2016). The Functional Relation Between Social Inequality, Criminal Stereotypes, and Public Attitudes Toward Punishment of Crime. *Psychology, Public Policy, and Law*, 22(1), s. 46-57.
- Dierkhising, C. B., Ko, S. J., Woods-Jaeger, B., Briggs, E. C., Lee, R., & Pynoos, R. S. (2013). Trauma Histories Among Justice-Involved Youth: Findings From The National Child Traumatic Stress Network. *European Journal of Psychotraumatology*, 4, s. 1-12.

Dursun, H. (1997). Damgalama Teorisi ve Suç. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3(4), s. 309-322.

Duyan, V., Özgür Sayar, Ö., & Özbulut, M. (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar İçin Bir Rehber*. Ankara: Öncü Basımevi.

Ekiz, N. İ. (2022). Sosyal Hizmet Alanı Çalışanlarının Damgalama Eğilimleri ve Suçlulara Yönelik Algılarının İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, YÖKTEZ, 749342, İstanbul.

English, D. J., Widom, C. S., & Brandford, C. (2002). *Childhood Victimization and Delinquency, Adult Criminality, and Violent Criminal Behavior: A Replicant and Extension, Final Report*. Rockville: National Criminal Justice References Service.

Falk, G. (1966). The Psychoanalytic Theories of Crime Causation. *Criminology*, 4(1), s. 1-11.

Farrington, D. P. (1986). Age and Crime. *Crime and Justice*, 7, s. 189-250.

<http://www.jstor.org/stable/1147518> adresinden alındı

Farrington, D. P., Loeber, R., & Ttofi, M. M. (2012). Risk and Protective Factors for Offending. D. P. Farrington, & B. C. Welsh (Dü) içinde, *The Oxford Handbook of Crime Prevention* (s. 46-69). Oxford: Oxford University Press.

Fox, B. H., Perez, N., Cass, E., Baglivio, M. T., & Epps, N. (2015). Trauma Changes Everything: Examining The Relationship Between Adverse Childhood Experiences and Serious, Violent and Chronic Juvenile Offenders. *Child Abuse and Neglect*, 46, s. 163-173.

Fox, B. H., Piquero, A. R., & Jennings, W. (2014). Serious, Chronic and violent Offenders. W. Church, & D. Springer (Dü) içinde, *Juvenile Justice Sourcebook: Past, Present and Future* (s. 554-579). New York: Oxford University Press.

- Gönültaş, B., & Öztürk, M. (2020). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Suçlulara Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), s. 477-499.
- Gönültaş, M. B. (2017). Adli Sosyal Hizmet: Adalet Mekanizmasındaki Yeri ve Önemi. D. Yücel, & M. B. Gönültaş (Dü) içinde, *Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale* (s. 1-12). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gönültaş, M. B., Öztürk, M., Zeyrek Rios, E. Y., Kanak, M., & Demir, E. (2019). Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(1), s. 41-47.
- Hipp, J. R. (2010). Resident Perceptions of Crime and Disorder: How Much is "Bias", and How Much is Social Environment Differences? *American Society of Criminology*, 48(2), s. 475-5-0.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Kaliforniya: University of California Press.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1993, Şubat). Commentary: Testing The General Theory of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, s. 47-54.
- Hudson, J. (2006). Institutional Trust and Subjective Well-Being Across the EU. *Kyklos*, 59, s. 43-62.
- Huebner, B. M., & Gustafson, R. (2007). The Effect of Maternal Incarceration on Adult Offspring Involvement in The Criminal Justice System. *Journal of Criminal Justice*, 35, s. 283-296.
- Huitt, W., & Hummel, J. (2003). Piaget's Theory of Cognitive Development. *Educational Psychology Interactive*, s. 1-5.
- Kaner, S. (1992). Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), s. 473-496. doi:10.1501/Egifak_00000000593

- Kaya, Y., & İnan, K. (2020). Suça ve Suçluya Toplumsal Damga: Niğde İli Örneği. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4, s. 45-61.
- Kennedy, J. S. (2010). Victims of Crime and Labeling Theory: A Parallel Process? *Deviant Behavior*, 23(3), s. 235-265.
- Kızmaz, Z. (2007). Mükerrer Suçlulukla İlintili Değişkenler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), s. 227-249.
- Kiremitçi, M. (2008). Farklı Suç Türünden Tutuklu Erkek Ergenlerin Benlik Algıları ile Aile Tutumlarının Karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi, YÖKTEZ, 231830, İstanbul.
- Kuruku, E., & Simon, Y. (2017, Aralık). Influence of Personality Traits and Age on Attitudes Towards Crime Among Adolescents in Makurdi Metropolis. *CARD International Journal of Social Sciences and Conflict*, s. 76-102.
- Kut, S. (1988). *Sosyal Hizmet Mesleği: Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Laird, R. D., Marks, L. D., & Marrero, M. D. (2011). Religiosity, Self-Control, and Antisocial Behavior: Religiosity as a Promotive and Protective Factor. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 32, s. 78-85.
- Lochner, L. (2007). Individual Perceptions of the Criminal Justice System. *American Economic Review*, 97(1), s. 444-460.
- Mallett, C. A., Dare, P. S., & Seck, M. M. (2009). Predicting Juvenile Delinquency: The Nexus of Childhood Maltreatment, Depression and Bipolar Disorder. *Criminal Behavior and Mental Health*, 19, s. 235-246.

- Maschi, T., Dennis, K. S., Gibson, S., Macmillan, T., Sternberg, S., & Hom, M. (2011). Trauma and Stress Among Older Adults in The Criminal Justice System: A Review of The Literature With Implications for Social Work. *Journal of Gerontological Social Work, 54*, s. 390-424.
- McCall, P. L., Land, K. C., Dollar, C. B., & Parker, K. F. (2013). The Age Structure-Crime Rate Relationship: Solving a Long-Standing Puzzle. *Journal of Quantitative Criminology, 29*, s. 167-190.
- McGrath, S. A., Nilsen, A. A., & Kerley, K. R. (2011). Sexual victimization in Childhood and The Propensity For Juvenile Delinquency and Adult Criminal Behavior: A Systematic Review. *Aggression and Violent Behavior, 16*, s. 485-492.
- McNeill, F., Batchelor, S., Burnett, R., & Knox, J. (2005). *21st Century Social Work: Reducing Re-Offending - Key Practice Skills*. Edinburgh: Scottish Executive.
- Michael, C. M. (1956, Kasım-Aralık). Follow Up Studies of Introverted Children III: Relative Incidence of Criminal Behavior. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science, 47*(4), s. 414-422.
- Murray, J., & Farrington, D. P. (2008). The Effects of Parental Imprisonment on Children. M. Tonry (Dü.) içinde, *Crime and Justice: A Review of Research* (s. 133-206). Chicago: University of Chicago Press.
- National Organization of Forensic Social Work (2020). What is Forensic Social Work. 7 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.nofsw.org/what-is-forensic-social-work-1> adresinden erişildi.
- Nergiz, H., & Işıklı, S. (2021). Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik. *Türk Psikiyatri Dergisi*, s. 118-128. doi:10.5080/u23316

Nogami, T. (2015). The Myth of Increased Crime in Japan: A False Perception of Crime Frequency in Post-Disaster Situations . *International Journal of Disaster Risk Reduction*, s. 301-306.

O'Hagan, H. R., Brown, S. L., Jones, N. J., & Skilling, T. A. (2018). The Reliability and Validity of The Measure of Criminal Attitudes and Associates and The Pride in Delinquency Scale in a Mixed Sex Sample of Justice-Involved Youth. *Criminal Justice and Behavior*, s. 1-19.

Ortet-Fabregat, G., & Pérez, J. (1992). An Assessment of The Attitudes Towards Crime Among Professionals in The Criminal Justice System. *The British Journal of Criminology*, 32(2), s. 193-207.

Önal Dölek, B., & Adeleke, A. D. (2023). A Critical Assessment of The Rising Wave of Criminal Activity and Perceptions of Social Work Roles Among Nigerian Youth. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(1), s. 126-133.

Özdemir, F., & Öner-Özkan, B. (2017). The Nature of Crime: Different Approaches Toward The Causes of The Criminal Act. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11), s. 345-361.
www.nesnedergisi.com adresinden alındı

Pain, R. (2000). Place, Social Relations and The Fear of Crime: A Review. *Progress in Human Geography*, 24(3), s. 365-387.

Pak, M. D. (2017). Sosyal Hizmet ve Pozitivist Okul Ekseninde Suç Olgusuna Eleştirel Yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), s. 227-245.

Patterson, G. T. (2020). Social Work Practice in the Criminal Justice System. G. T. Patterson içinde, *Social Work Practice in the Criminal Justice System* (s. 153-174). Abington: Routledge.

- Prinsloo, R. C. (2014). Social Work Values and Principles: Students' Experiences in Intervention With Children and Youth in Detention. *Journal of Social Work Practice*, 28(4), s. 445-460.
- Reisig, M. D., Wolfe, S. E., & Pratt, T. C. (2012). Low Self-Control and The Religiosity-Crime Relationship. *Criminal Justice and Behavior*, 39(9), s. 1172-1191.
- Roche, S. P., Pickett, J. T., & Gertz, M. (2016). The Scary World of Online News? Internet News Exposure and Public Attitudes Toward Crime and Justice. *Journal of Quantitative Criminology*, 32, s. 215-236.
- Rothstein, B., & Stolle, D. (2008). The State and Social Capital: An Institutional Theory of Generalized Trust. *Comparative Politics*, 40, s. 441-459.
- Sakarya, Ö. (2017). Suç ve Suçlulukla Mücadelede Sosyal Hizmet Uygulamalarının Önemi. Yüksek lisans tezi, YÖKTEZ 468441, Yalova.
- Salas-Wright, C. P., Vaughn, M. G., & Maynard, B. R. (2014). Buffering Effects of Religiosity on Crime: Testing the Invariance Hypothesis Across Gender and Developmental Period. *Criminal Justice and Behavior*, 41(6), s. 673-691.
- Schoenfeld, C. G. (1971). A Psychoanalytic Theory of Juvenile Delinquency. *Crime and Delinquency*, 17(4), s. 469-480.
- Selçuk, N. (2022, Temmuz). Suç Etiyolojisi Perspektifinde Suçlulara Yönelik Algının Değerlendirilmesi: Adıyaman Üniversitesi Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s. 198-214.
- Selçuk, S. (2014). Suç, Suçun Öz Nitelikleri ve Tanımı. A. Nuhoğlu içinde, *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan* (s. 85-106). Beta Yayınevi.

- Shagufta, S. (2020). Criminal Friends' Influence on Criminal Behavior of Adult Offenders Moderated by Psychopathic Traits. *Journal of Social Sciences*, 14(2), s. 108-116.
- Shin, S. H., Cook, A. K., Morris, N. A., McDougale, R., & Peasley Groves, L. (2016). The Different Faces of Impulsivity as Links Between Childhood Maltreatment and Young Adult Crime. *Preventive Medicine*, 88, s. 210-217.
- Simane-Vigante, L., Chuzhuyeva, Y., Plotka, I., & Blumenau, N. (2017, Mayıs 12-13). Study of Criminal Attitude Towards Violence and Personality Traits in Males. *Rural Environment, Education, Personality*, s. 166.
- Simons, R. L., & Burt, C. H. (2011). Learning To Be Bad: Adverse Social Conditions, Social Schemas, and Crime. *American Society of Criminology*, 49(2), s. 553-598.
- Simourd, D. J., & Olver, M. E. (2002, Ağustos). The Future of Criminal Attitudes Research and Practice. *Criminal Justice and Behavior*, 29(4), s. 427-446.
- Smoyer, A. B., Kershaw, T. S., & Blankenship, K. M. (2015). Confining Legitimacy: The Impact of Prison Experiences on Perceptions of Criminal Justice Legitimacy. *Journal of Forensic Social Work*, 5(1), s. 258-270.
- Sokullu Akıncı, F. (2010). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Spadaro, G., Gangl, K., Van Prooijen, J.-W., Van Lange, P. m., & Mosso, C. O. (2020). Enhancing Feelings of Security: How Institutional Trust Promotes Interpersonal Trust. *Plos One*, 15(9).
- Spicer, V., & Song, J. (2017). The Impact of Transit Growth on The Perception of Crime. *Journal of Environmental Psychology*, s. 1-24.
- Sutherland, E. H. (1972). The Theory of Differential Association. D. Dressler (Dü.) içinde, *Readings in Criminology and Penology* (s. 365-371). Columbia University Press.

- Sutton, R. M., & Farrall, S. (2005). Gender, Socially Desirable Responding and The Fear of Crime: Are Women Really More Anxious About Crime? *The British Journal of Criminology*, 45(2), s. 212-224.
- Sweeten, G., Piquero, A. R., & Steinberg, L. (2013). Age and the Explanation of Crime, Revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, s. 921-938.
- Tabone, J. K., Guterman, N. B., Litrownik, A. J., Dubowitz, H., Isbell, P., & English, D. (2011). Developmental Trajectories of Behavior Problems Among Children Who Have Experienced Maltreatment: Heterogeneity During Early Childhood and Ecological Predictions. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 19(4), s. 204-216.
- Tittle, C. R., Antonaccio, O., Botchkovar, E., & Kranidioti, M. (2010). Expected Utility, Self-Control, Morality, and Criminal Probability. *Social Science Research*, 39, s. 1029-1046.
- Topallı, V. (2005). When Being Good is Bad: An Expansion of Neutralization Theory. *Criminology*, 43(3), s. 797-835.
- Torres, C. C., & Applewhite, S. R. (2004). Mexican American Attitudes Towards Crime: A Border Study. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 2(1), s. 47-65.
- Trimek, J., & Wuthijumnong, K. (2021, Mayıs 3). Perception of Crime and Priority of Justice in the Southernmost Provinces of Thailand. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, s. 203-208.
- Turan, N. (1999). *Sosyal Kişisel Çalışma Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet*. (V. Duyan, Dü.) Ankara: Aydınlar Matbaası.

- Van Wert, M., Mishna, F., Trocmé, N., & Fallon, B. (2017). Which Maltreated Children are at Greatest Risk of Aggressive and Criminal Behavior? An Examination of Maltreatment Dimensions and Cumulative Risk. *Child Abuse and Neglect*, 69, s. 49-61.
- Walsh, C., & Schubotz, D. (2020). Young Men's Experiences of Violence and Crime in a Society Emerging From Conflict. *Journal of Youth Studies*, 23(5), s. 650-666.
- What is Forensic Social Work*. (2023, Mayıs 7). National Organization of Forensic Social Work: <https://www.nofsw.org/what-is-forensic-social-work-1> adresinden alındı
- Widom, C. S. (1989). Child Abuse, Neglect, and Violent Criminal Behavior. *Criminology*, s. 251-271.
- Wikström, P.-O. H. (2006). Individuals, Settings, and Acts of Crime: Situational Mechanisms and The Explanation of Crime. P.-O. H. Wikström, & R. J. Sampson içinde, *The Explanation Of Crime: Context, Mechanisms and Development* (s. 61-107). New York: Cambridge University Press.
- Wikström, P.-O. H., & Treiber, K. (2007). The Role of Self-Control in Crime Causation: Beyond Gottfredson and Hirschi's General Theory of Crime. *European Journal of Criminology*, 4(2), s. 237-264.
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (2011). The Police and Neighborhood Safety: Broken Windows. J. T. Walker (Dü.) içinde, *Social, Ecological and Environmental Theories of Crime* (s. 29-38). London: Routledge.
- Wolfgang, M. E. (1976). Family Violence and Criminal Behavior. *Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 4(4), s. 316-327.

Yavuz, B., & Avcı, M. (2020). Mükerrer Suçluluk, Davranım Bozukluğu ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu'nun Ortak Değişkenleri Üzerine Bir Derleme. *OP US International Journal of Society Researches*, 15(24), s. 2912-2936.

Yıldız, R., & Tarı, M. (2019). sosyal Hizmet Eğitimi Suçlu Algısına Etkileri: Yalova Üniversitesi Örneği. E. İslamoğlu, & S. Yıldırım alp içinde, *Sosyal Bilimlerde Yeni Araştırmalar* (s. 177-194). Ankara: Berikan Yayınevi.

EKLER

Ek -1: Etik Kurul İzni

Ek -2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Sizi Ecemnur Odabaşı ve tarafından yürütülen ve Doç. Dr. Zeynep Türkmen tarafından danışmanlığı yapılan “**Sosyal Çalışmacıların Suça Yönelik Tutumları ve Suçlulara Yönelik Algıları Arasındaki İlişkinin Sosyal Hizmet Perspektifinden İncelenmesi**” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı aktif olarak çalışan sosyal çalışmacıların bir olgu olarak suça ve suç işleyerek cezası infaz edilmiş kişilere karşı bakışını incelemektir. Araştırmada 2002 yılında Measures of Criminal Attitudes and Associates adıyla Forth AE, Kroner DG, Mills JF tarafından hazırlanmış olup Türkçeye uyarlaması ile geçerlik ve güvenirlik çalışması 2021 yılında Hüseyin Nergiz ve Sedat Işıklı tarafından yapılan Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği ile 2019 yılında Ecem Demir, Emek Yüce Zeynep Rios, M. Burak Gönültaş, Mehmet Kanak ve Meral Öztürk tarafından geliştirilerek geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği ve demografik sorular kullanılacaktır. Araştırmada sizden tahminen 20 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya siz dahil tahminen 150 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Çalışma sırasında ses veya video kaydı alınmayacak olup tek veri kaynağı cevapladığınız ölçekler olacaktır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Elde edilen kayıtlar çalışmanın tamamlanıp verilerin kodlanmasını takiben tez savunmasının ardından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu uyarınca imha edilecektir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya

e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda, söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Ek -3: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet:

Kadın ☐ Erkek ☐

Yaş:

18 – 25 ☐ 26 – 30 ☐ 31 – 40 ☐ 41+ ☐

Kaç Yıldır Alanda Çalışıyorsunuz?

1 yıldan az ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 10 yıldan fazla ☐

Eğitim Durumu:

Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐

Çalıştığınız yer:

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ☐ Adalet Bakanlığı ☐ Sağlık
Bakanlığı ☐ İç İşleri Bakanlığı ☐ Belediye ☐ Özel Sektör ☐
Diğer ☐

Suçlularla Birlikte Çalışma Durumu:

Evet ☐ Hayır ☐

Çoğunlukla Yetiştirdiğiniz Yerin Özelliği:

Köy- Kasaba ☐ Şehir- Kent ☐ Metropol-Büyükşehir ☐

Adalet mekanizmasına (adliye, polis, cezaevleri vs.) bakışınız nasıldır?

Güvenmem ☐

Kısmen Güvenirim ☐

Güvenirim ☐

Fikrim Yok ☐

Daha önce hiç bir suça tanık oldunuz mu?

Evet ☐

Hayır ☐

Daha öncesinde bir suçun mağduru oldunuz mu?

Evet ☐

Hayır ☐

Çevrenizde Hiç Suç İşlemiş Ya Da Suça Karışmış Biri Oldu Mu?

Ailemde Var ☐

Yakın Çevremde (Komşu, Akraba Arkadaş Vs.) Var ☐

Hayır

Yok ☐

Daha Öncesinde Suçluluk Ya Da Suçlularla İlgili Bir Etkinliğe Katıldınız Mı?

Konuya İlişkin Ders Aldım ☐

Konuya İlişkin Seminer, Konferans, Panel, Çalıştay Vb. Etkinliğe Katıldım ☐

Hem ders aldım hem de herhangi bir etkinliğe katıldım ☐

Herhangi bir etkinliğe katılmadım ☐

Ek -4: Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği (SAÖ)

Lütfen aşağıda suçlulara (HIRSIZLIK, YARALAMA, DOLANDIRICILIK, GASP, SOYGUN, TECAVÜZ, İSTİSMAR, CİNAYET GİBİ SUÇLARI İŞLEMİŞ SUÇLULAR) yönelik bakışa ne ölçüde katıldığınızı 1’den 5’e kadar, 1 hiç katılmıyorum; 5 ise kesinlikle katılıyorum anlamına gelecek şekilde puanlayınız.

(1: Hiç katılmıyorum; 2: Katılmıyorum; 3: Ne katılıyorum ne katılmıyorum; 4: Katılıyorum; 5: Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
1. Suçlular güvenilmezdir.					
2. Suçlular yeniden suç işlemeye eğilimli kişilerdir					
3. Suçlular tehlikeli insanlardır.					
4. Suçluların dini inançları zayıftır.					
5. Suçlular ahlaksız kişilerdir.					
6. Suçlular kötü insanlardır.					
7. Suçlular insan sevgisi olmayan kişilerdir.					
8. Suçlular suç işlemekten zevk alırlar.					
9. Suçlular sorunlu ailelerden gelirler.					
10. Suçlular parçalanmış ailelerden gelirler.					
11. Suçlular suça karışmış ailelerden gelirler					
12. Suçluların suça karışmış arkadaşları vardır.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı: Ecemnur ODABAŞI

Eğitim Bilgileri

2020 – Günümüz İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans

2016 – 2020 İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet

Lisans

Çalışma Geçmişi

2021 – Günümüz İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Sosyal

Hizmet Uzmanı